

پایش محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۳۹۳
(ارزیابی ۲۷۷ شکل اقتصادی سراسر کشور
از مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران)

معاونت پژوهش‌های اقتصادی
دفتر: مطالعات اقتصادی

کد موضوعی: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۴۴۷۳
مهرماه ۱۳۹۴

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۲	مقدمه.....
۳	روش‌شناسی گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران.....
۷	تحلیل نتایج ارزیابی ۲۷۷ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در زمستان ۱۳۹۳.....
۲۰	تحلیل وضعیت محیط کسب‌وکار ایران در زمستان ۱۳۹۳ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین.....
۲۹	پاسخ تشکل‌های اقتصادی به سؤال ویژه زمستان ۱۳۹۳.....
۳۱	پیوست‌ها.....
۴۱	منابع و مأخذ.....

پایش محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۳۹۳
(ارزیابی ۲۷۷ تشکل اقتصادی سراسر کشور
از مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران)

چکیده

گزارش‌های فصلی پایش محیط کسب و کار ایران از تابستان ۱۳۸۹ به‌طور مستمر با همکاری تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تهیه و منتشر می‌شود. این گزارش‌ها، ارزیابی تشکل‌های اقتصادی ایران از مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران را ارائه می‌کند. براساس پاسخ ۲۷۷ تشکل اقتصادی از سراسر کشور به پرسشنامه این گزارش، برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی ۲۱ مؤلفه ملی محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۳۹۳، ۶/۰۱ از ۱۰ (۱۰ بدترین ارزیابی) است که نامناسب‌تر از ارزیابی پاییز ۱۳۹۳ (با میانگین ۵/۸۱) ارزیابی شده است، همچنین تشکل‌های مشارکت‌کننده در این پیمایش‌ها، محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۳۹۳ را در مقایسه با فصل مشابه سال قبل (زمستان ۱۳۹۲ با میانگین ۵/۷۵ از ۱۰) نیز نامساعدتر ارزیابی کرده‌اند.

این مطالعه نشان می‌دهد از نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در تهیه این گزارش، برآیند ارزیابی مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران طی زمستان ۱۳۹۳ همچنان در وضعیت نامساعد (۶/۰۱ از ۱۰) قرار داشته است. در این مطالعه، به‌ترتیب سه مؤلفه «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» و «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» نامناسب‌تر از بقیه مؤلفه‌ها ارزیابی شده‌اند و مؤلفه‌های «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق»، «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل» و «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده» نسبت به سایر مؤلفه‌ها در زمستان ۱۳۹۳ مساعدتر ارزیابی شده‌اند.

تشکل‌های اقتصادی استان‌های البرز، کرمانشاه، بوشهر و کهگیلویه و بویراحمد به‌ترتیب با میانگین ارزیابی ۷/۳۵، ۷/۰۸، ۷/۰۵ و ۶/۹۱ مجموعاً ارزیابی بدتر و تشکل‌های اقتصادی استان‌های اردبیل، گیلان، کرمان و فارس به‌ترتیب با میانگین ارزیابی ۴/۹۸، ۵/۱۰، ۵/۱۱ و ۵/۴۱ مجموعاً ارزیابی بهتری نسبت به سایر استان‌ها از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار در زمستان ۱۳۹۳ ارائه کرده‌اند.

همچنین وضعیت محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۳۹۳ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین، ۶/۳۱ از ۱۰ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی) ارزیابی شده است به‌طوری که میانگین ارزیابی محیط اقتصادی (شامل محیط مالی، محیط اقتصاد کلان و ویژگی‌های صنایع) ۶/۸۵ و میانگین ارزیابی محیط نهادی (شامل نهادها و نظام سیاسی، فرهنگ و ارزش‌ها و نظام آموزشی - علمی و فناوری) ۵/۷۶ می‌باشد که همچنان حاکی از بدتر بودن ارزیابی محیط اقتصادی نسبت به محیط نهادی است.

در پرسشنامه این مطالعه معمولاً یک یا دو سؤال گزینه‌دار درباره مسائل روز محیط کسب و کار از تشکلهای اقتصادی پرسیده می‌شود. در پرسشنامه زمستان ۱۳۹۳، میزان اجرای محورهای اصلی سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در یک سال گذشته پرسش شده بود که براساس نتیجه این نظرسنجی، تشکلهای اقتصادی میزان اجرای همه محورهای اصلی سیاست‌های مذکور به غیر از مؤلفه ایجاد ثبات اقتصادی را کمتر از نیمی (۵۰ درصد) از حالت اجرای کامل ارزیابی کرده‌اند.

مقدمه

مؤلفه‌های محیط کسب و کار، عواملی هستند که به‌طور مشترک بر اداره و عملکرد همه بنگاه‌ها در جامعه مورد مطالعه اثر می‌گذارند، اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند. محیط کسب و کار عمدتاً در حوزه بنگاه‌های کوچک و متوسط بررسی و مطالعه می‌شود، زیرا بنگاه‌های بزرگ تا حدودی می‌توانند با صرف هزینه‌هایی مانند تبلیغات برای تغییر فرهنگ مصرفی و لابی کردن در محافل سیاستگذاری، عوامل خارجی مؤثر بر اداره و عملکرد بنگاه‌هایشان را مهار کنند، اما بنگاه‌های کوچک و متوسط چنین قابلیت‌هایی ندارند و به همین دلیل بهبود محیط کسب و کار برای بنگاه‌های کوچک و متوسط اهمیت زیادی دارد. گزارش حاضر، هجدهمین گزارش مستمر فصلی است که با ابزار پرسشنامه و براساس «ادراک‌سنجی» تشکلهای اقتصادی در سراسر کشور از وضعیت ۲۱ مؤلفه محیط کسب و کار ایران در دوره سه‌ماهه زمستان ۱۳۹۳ تهیه شده است.

مؤلفه‌های محیط کسب و کار در این گزارش طی زمستان ۱۳۸۸ تا بهار ۱۳۸۹ به روش دلفی با مشارکت ۸۰ تشکل اقتصادی سراسری به‌دست آمده است. مؤلفه‌های محیط کسب و کار در این گزارش‌ها به اقتضا و متناسب با شرایط اقتصاد ایران شناسایی و تعریف شده‌اند و با شاخص‌های مشهور بین‌المللی نظیر شاخص «انجام کسب و کار» بانک جهانی^۱ یا گزارش جهانی رقابت‌پذیری^۲ تفاوت‌هایی دارند.

در بخش اول این گزارش، ارزیابی تشکلهای اقتصادی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب و کار در ایران طی زمستان ۱۳۹۳ ارائه می‌شود. در این بخش، اختصاص نمره ۱۰ به هر مؤلفه به‌منزله بدترین ارزیابی از وضعیت آن مؤلفه در محیط کسب و کار است و نمره ۱، به این معناست که آن مؤلفه در دوره مورد بررسی، بر عملکرد یا اداره بنگاه‌های تحت پوشش تشکل ارزیابی‌کننده، تأثیر نداشته است.

در بخش دوم این گزارش، ارزیابی تشکلهای اقتصادی از وضعیت محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۳۹۳ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین تحلیل می‌شود. براساس این نظریه می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین، محیط اقتصادی و محیط نهادی را تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل

۱. Ease of Doing Business Index

۲. Global Competitiveness Report

محیط مالی، محیط اقتصاد کلان و ویژگی‌های صنایع و عوامل محیط نهادی شامل نهادها و نظام سیاسی، فرهنگ و ارزش‌ها و نظام آموزشی- علمی و فناوری می‌شود. و در بخش سوم این گزارش پاسخ‌های مشارکت‌کننده به سؤال خاص مربوط به دوره زمانی تهیه این تحقیق در زمستان ۱۳۹۳ ارائه شده است.

روش‌شناسی گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران

گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی در ابتدای تشکیل در زمستان ۱۳۸۸، براساس تعریف «محیط کسب‌وکار»، از حدود ۸۰ تشکل اقتصادی سراسر کشور شامل اتاق‌های بازرگانی صنایع و معادن، انجمن‌های مدیران صنایع، شوراهای اصناف، خانه‌های صنعت و معدن و کانون‌های عالی کارفرمایی، درخواست کرد تا «مجموعه عواملی که بر عملکرد و اداره بنگاه‌های زیرمجموعه خود مؤثر؛ اما خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند»^۱ را معرفی کنند. طی سه مرحله نظرخواهی مکرر با روش دلفی از جامعه آماری یاد شده، در طول بهمن‌ماه ۱۳۸۸ تا خردادماه ۱۳۸۹، مجموعاً ۲۲ عامل یا مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران شناسایی شد.

در تدوین این مؤلفه‌ها تلاش شد هر مؤلفه با تعابیری معرفی شود تا حداکثر مفاهمه و برداشت از مفهوم هر مؤلفه میان تدوین‌کننده، خوانندگان گزارش و نیز ارزیابی‌کنندگان هر مؤلفه ایجاد شود. به همین دلیل برخی مؤلفه‌ها با عباراتی نسبتاً مفصل توصیف شده‌اند. درحالی که مؤلفه‌های مشابه در گزارش‌های بین‌المللی با عبارات کوتاه‌تری معرفی می‌شوند، در این گزارش‌ها هر مؤلفه از چندین نماگر تشکیل شده که مفاهمه و دقت آن گزارش‌ها را بیشتر کرده است.

در این گزارش به‌منظور محاسبه شاخص ارزیابی هر مؤلفه ابتدا میانگین ارزیابی تشکل‌های هر استان در هر بخش P_{ij} محاسبه شد. در فرمول زیر P_{ijk} ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده (n) هر استان (i) در هر بخش (j) است و اندیس k نشان‌دهنده تشکل مورد نظر است.

$$P_{ij} = \frac{\sum_{k=1}^n P_{ijk}}{n_{ij}}$$

شایان ذکر است در مواردی که میانگین ارزیابی هر استان در هر بخش موجود نبود از برآورد آن براساس دوره‌های گذشته استفاده شد.

وزن‌های استانی W_i برای محاسبه شاخص هر مؤلفه براساس سهم استان از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کل کشور و وزن‌های بخشی S_j براساس سهم بخش از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کل کشور محاسبه شده است. شایان ذکر است که وزن تشکل‌های اقتصادی که در بیش از یک استان شعبه

۱. جمله داخل گیومه، تعریف محیط کسب‌وکار (Business Environment) محسوب می‌شود.

داشته و ماهیت سراسری دارند^۱ با وزن ۵۰ درصد از نظر تعلق استانی لحاظ شده‌اند.

جدول ۱. سهم هر استان از تولید ناخالص داخلی بدون نفت (وزن‌های استانی W_i) به درصد

استان	وزن	استان	وزن
آذربایجان شرقی	۱/۹۱	فارس	۲/۴۹
آذربایجان غربی	۱/۲۵	قزوین	۰/۸۵
اردبیل	۰/۵۸	قم	۰/۵۹
اصفهان	۳/۵۷	کردستان	۰/۶۱
البرز	۱/۵۷	کرمان	۱/۶۲
ایلام	۰/۲۷	کرمانشاه	۱/۰۲
بوشهر	۱/۶۹	کهگیلویه و بویراحمد	۰/۲۶
تهران	۱۳/۹۷	گلستان	۰/۷۰
چهارمحال و بختیاری	۰/۴۰	گیلان	۱/۲۷
خراسان جنوبی	۰/۲۹	لرستان	۰/۷۰
خراسان رضوی	۳/۳۰	مازندران	۲/۰۲
خراسان شمالی	۰/۳۵	مرکزی	۱/۰۲
خوزستان	۲/۹۲	هرمزگان	۰/۹۷
زنجان	۰/۵۲	همدان	۰/۸۹
سمنان	۰/۵۵	یزد	۱/۰۸
سیستان و بلوچستان	۰/۷۵	تشکل‌های کشوری ^۲	۵۰

جدول ۲. وزن‌های بخشی S_j

بخش مربوطه	وزن براساس سهم هر بخش از تولید ناخالص داخلی بدون نفت سال ۱۳۹۰ (درصد)
کشاورزی	۱۰/۶۸
صنعت و معدن	۳۱/۳۹
خدمات	۵۷/۹۳
جمع	۱۰۰

۱. براساس ماده (۱) قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، آن دسته از تشکل‌های اقتصادی که در چندین استان کشور شعبه و عضو داشته باشند «تشکل اقتصادی سراسری» نامیده می‌شوند.

۲. وزن تشکل‌های کشوری براساس نظر هیئت علمی این مطالعه برابر با مجموع وزن همه استان‌ها در نظر گرفته شده است. زیرا وجود یک تشکل کشوری، مانند فعالیت یک تشکل در همه استان‌ها می‌باشد. از آنجا که مجموع وزن همه استان‌ها و تشکل‌های کشوری باید برابر ۱۰۰ درصد باشد، وزن تشکل‌های کشوری ۵۰ درصد به‌دست می‌آید.

شاخص ارزیابی هر مؤلفه در هر استان با استفاده از وزن‌های بخشی S_j و فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$I_i = \sum_{j=1}^3 S_j P_{ij}$$

شاخص ارزیابی هر مؤلفه در هر بخش نیز با استفاده از وزن‌های استانی W_i و فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$I_j = \sum_{i=1}^m W_i P_{ij}$$

شاخص ارزیابی هر مؤلفه در کل نیز با استفاده از وزن‌های استانی W_i و وزن‌های بخشی S_j و فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$I = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^3 W_i S_j P_{ij}$$

با توجه به فرمول‌های بالا باید روابط زیر بین شاخص‌های ارزیابی هر مؤلفه برقرار باشد که در محاسبات این روابط کنترل می‌شوند:

$$I = \sum_{j=1}^3 S_j I_j$$

$$I = \sum_{i=1}^n W_i I_i$$

در انتها نیز میانگین شاخص‌های ارزیابی مؤلفه‌ها به‌عنوان میانگین وزنی ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار محاسبه می‌شود.

از آنجا که نسبت تعداد پرسشنامه‌های معتبر دریافتی به تعداد پرسشنامه‌های ارسالی در این گزارش کمتر از استاندارد (۸۰ درصد از کل) است، به همین دلیل نتایج این پرسشنامه به کل تشکل‌های اقتصادی کشور تعمیم داده نشده و ادعا نمی‌شود نتایج این گزارش نظر «تشکل‌های اقتصادی ایران» است، بلکه صرفاً ادعا می‌شود که این گزارش، «ارزیابی ۲۷۷ تشکل اقتصادی سراسر کشور از ۲۱ مؤلفه ملی محیط کسب‌وکار ایران» است.

شاخص ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در این گزارش می‌تواند به‌عنوان یک متغیر جانشین^۱ برای نشان دادن شرایط محیط کسب‌وکار ایران به کار رود. محاسبه شاخص برمبنای

۱. Proxy

نظر تشکیل‌های اقتصادی ایران به‌جای بنگاه‌ها این مزیت را دارد که تأثیر محیط درونی بنگاه‌ها بر روی ارزیابی مؤلفه‌های مورد بررسی را حداقل می‌کند و در واقع تشکیل‌ها به‌عنوان واحدهایی که تحت تأثیر محیط درونی یک بنگاه خاص نبوده و از محیطی که بنگاه‌ها با آنها در تعامل هستند اطلاع دارند، برای محاسبه متغیر جانشین شاخص محیط کسب‌وکار ایران و نیز سیاستگذاری‌های مربوط به بهبود محیط کسب‌وکار در کشور مناسب به‌نظر می‌رسد.

ضرورت‌های بازنگری در مؤلفه‌ها و روش تهیه مجموعه گزارش‌های حاضر

نزدیک به ۵ سال از شروع تهیه گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی می‌گذرد. در این سال‌ها همواره سعی بر این بوده است که این مجموعه گزارش‌ها با توجه به محدودیت و موانع اطلاعاتی، به بهترین و مؤثرترین شکل ممکن، ارزیابی فعالان اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران را به تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان کشور منعکس کند. تعریف محیط کسب‌وکار اقتضا می‌کند با گذشت زمان و تغییر شرایط، مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار نیز مورد بازنگری قرار گیرند. براساس بازخوردها و نقدهای اعضای هیئت علمی ناظر و مشاور این مطالعه و همچنین تجارب حاصل شده توسط گروه مسئول تهیه این مجموعه گزارش‌ها، برخی پیشنهادها برای اصلاح در روش و مؤلفه‌های گزارش از این قرار هستند:

۱. نمونه‌گیری و ارسال پرسشنامه برای بنگاه‌ها به جای مطالعه تشکیل‌های اقتصادی، زیرا ممکن است تشکیل‌ها، نظر بنگاه‌ها را منعکس نکنند.
 ۲. حذف برخی از مؤلفه‌هایی که در زمره کمتر نامساعد (به نسبت مساعدترین) قرار گرفته‌اند، مانند مشکل ضعف زیرساخت برق که به نظر می‌رسد می‌توان آنها را از مشکلات محیط کسب‌وکار خارج ساخت و عامل دیگری را جایگزین کرد.
 ۳. با توجه به تغییر شرایط سیاستگذاری اقتصادی نسبت به زمان شروع این مطالعه در سال ۱۳۸۹، برخی مؤلفه‌ها تا حدودی گمراه‌کننده به نظر می‌رسند (مانند زیاد بودن تعطیلات رسمی).
 ۴. بیشترین پاسخ‌دهندگان در زمره گروه خدمات هستند در حالی که لازم است بیشترین آنها در گروه تولیدکنندگان صنعتی یا کشاورزی باشند زیرا مسائل تولید از مشکلات بخش خدماتی جداست و در نتیجه می‌تواند ارزیابی‌های غیرواقعی از مؤلفه‌ها صورت گیرد.
 ۵. نحوه دسته‌بندی عوامل محیط نهادی و سایر محیط‌ها باید بازنگری و تدقیق شود. به‌طور مثال در بخش «نظام آموزشی - علمی و فناوری»، فقط عنوان «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل» وجود دارد. در حالی که به نظر می‌رسد این عامل مربوط به عامل محیط اقتصادی باشد نه نهادی. همچنین نحوه اثرگذاری آنها نیز مشخص نیست و لازم است با شفافیت بیشتری در گزارش تبیین گردند.
- در حال حاضر گروه مسئول تهیه این گزارش‌ها در فرآیند بررسی و تصمیم‌گیری مؤلفه‌های جدید محیط

کسب‌وکار متناسب با پیشنهادهای مطرح شده و شرایط جدید اقتصاد کشور هستند (به صورتی که نتایج ارزیابی با مؤلفه‌های جدید، قابل مقایسه با سایر گزارش‌های قبلی نیز باشد) که در صورت نهایی شدن مؤلفه‌های جدید، پایش محیط کسب‌وکار کشور براساس ارزیابی مؤلفه‌های جدید انجام خواهد گرفت.

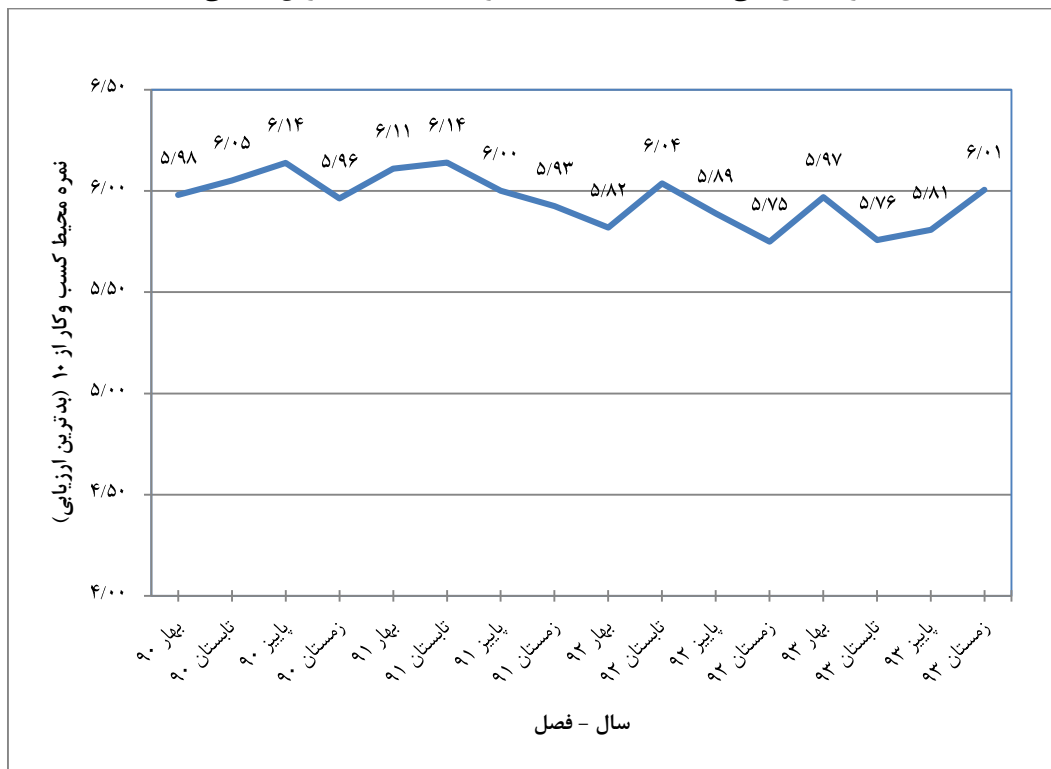
تحلیل نتایج ارزیابی ۲۷۷ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در زمستان ۱۳۹۳

الف) شاخص کلی ارزیابی (میانگین وزنی نتایج ارزیابی)

ارزیابی تشکل‌های مشارکت‌کننده در این مطالعه از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در ایران همچنان مؤید برداشت نامطلوب (میانگین کل ارزیابی، ۶/۰۱ از ۱۰) آنها از وضعیت محیط کسب‌وکار در کشور است. برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی ۲۷۷ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه از ۲۱ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران در زمستان ۱۳۹۳، کمیت ۶/۰۱ از ۱۰ (عدد بزرگ‌تر، ارزیابی بدتر) بوده است که نسبت به فصل قبل (۵/۸۱ در پاییز ۱۳۹۳) بدتر ارزیابی شده است (نمودار ۱).

نمودار ۱. مقایسه میانگین وزنی ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده

از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار در فصول گذشته (۱۰ بدترین ارزیابی)

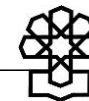
جدول ۳، نامساعدترین و به نسبت مساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده توسط تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعات را طی پنج فصل منتهی به زمستان ۱۳۹۳ نشان می‌دهد. در زمستان ۱۳۹۳ نیز مانند فصل‌های قبل «دریافت تسهیلات از بانک‌ها» همچنان به‌عنوان نامساعدترین مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران ارزیابی شده است. پس از آن «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» نیز همانند سه فصل گذشته به‌عنوان دومین مانع اداره بنگاه‌ها ارزیابی شده است. «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» به‌عنوان سومین مؤلفه نامساعد محیط کسب‌وکار از نظر تشکل‌های اقتصادی مطرح شده است، این مؤلفه در پاییز نیز رتبه ۳ را داشت، در حالی که در تابستان ۱۳۹۳ این مؤلفه رتبه ۶ را در میان مؤلفه‌ها دارا بوده که نشان از نامساعدتر شدن وضعیت نسبی این مؤلفه است.

درواقع چهار مؤلفه نامساعد که رتبه‌های ۱، ۲، ۴ و ۸ را اشغال کردند به جنبه‌های وخامت‌بار تأمین مالی و اعتباری و سطح نقدینگی بنگاه‌ها مربوط می‌شود که به ترتیب عبارتند از:

- مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها،
- ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی،
- بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران،
- برگشت چک‌های مشتریان و همکاران.

قفل شدن منابع اعتباری بانک‌ها، چشم‌انداز نامطمئن اقتصاد به دلیل تحریم‌ها و نیز کمبود منابع درآمدی دولت به واسطه سقوط قیمت نفت و تحریم‌ها باعث شده است که بنگاه‌ها این چهار مورد را به‌عنوان بدترین مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در مقطع کنونی اعلام کنند. امید می‌رود با گشایش‌های ارزی ماه‌های آتی و برقراری انضباط مالی بیشتر در عملکرد دولت، از درجه نامساعد بودن این مؤلفه‌ها از دید تشکل‌های اقتصادی کاسته شود.

مؤلفه‌هایی که در پایش زمستان ۱۳۹۳، به نسبت مساعدتر از سایر مؤلفه‌ها ارزیابی شده‌اند نیز به‌ترتیب عبارتند از: «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق»، «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل» و «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده».

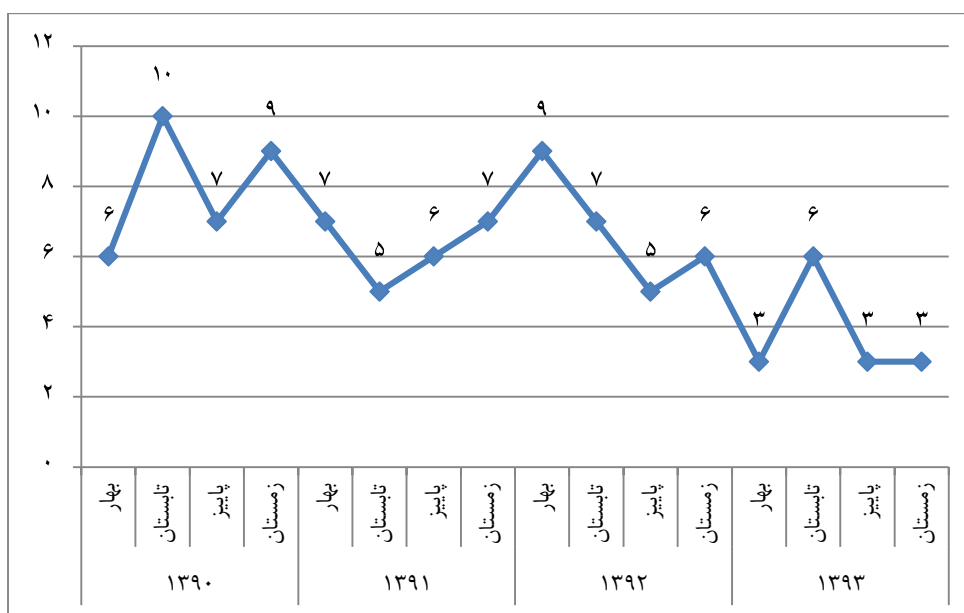

جدول ۳. مقایسه نامساعدترین و به نسبت مساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده توسط تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در پنج فصل منتهی به زمستان ۱۳۹۳

عنوان	زمستان ۱۳۹۲	ارزیابی	بهار ۱۳۹۳	ارزیابی	تابستان ۱۳۹۳	ارزیابی	پاییز ۱۳۹۳	ارزیابی	زمستان ۱۳۹۳	ارزیابی
نامساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده، طی ۵ فصل منتهی به زمستان ۱۳۹۳ (۱۰ بدترین ارزیابی)	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۴۶	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۵۹	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۶۶	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۵۲	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	۷/۸۲
	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۶/۹۷	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۲۶	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۲۲	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۱۹	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	۷/۴۴
	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۶/۶۵	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۶/۸۱	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	۶/۴۹	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۶/۶۷	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	۷/۱۱
	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران	۶/۶۵	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	۶/۷۴	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۶/۴۷	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	۶/۵۴	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران	۶/۸۳
به نسبت مساعدترین مؤلفه‌های ارزیابی شده، به ترتیب ارزیابی (عدد کوچک‌تر، وضعیت بهتر)	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۷۴	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۴/۱۳	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۴/۲۵	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۳/۸۶	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	۴/۱۳
	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۶۹	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۴/۹۶	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۴/۶۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۸۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۴/۸۹
	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۴/۷۵	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	۵/۰۷	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۴/۶۸	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۴/۸۵	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۵/۱۴
	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۴/۸۲	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	۵/۱۱	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده	۴/۸۷	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۵/۲۰	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	۵/۲۷

جدول ۴، ارزیابی تشکلهای مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در زمستان ۱۳۹۳ در مقایسه با همین ارزیابی در زمستان سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۲ را نشان می‌دهد. همانطور که در این جدول مشاهده می‌شود مؤلفه «وجود مفاصد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» از رتبه ۹ (رقم ۵/۹۸) در زمستان سال ۱۳۹۰ به رتبه ۷ در زمستان ۱۳۹۱، سپس به رتبه ۶ در زمستان ۱۳۹۲ و در نهایت به رتبه ۳ (رقم ۷/۱۱) در زمستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکلهای مشارکت‌کننده به مرور نامساعدتر شده است. متأسفانه اخبار و آمارهای منتشر شده، از انواع و اقسام مفاصد و حجم و اندازه آنها گواهی می‌دهد و آمارهای مؤسسات بین‌المللی مانند سازمان شفافیت بین‌المللی^۱ نیز مؤید تشدید چنین رخداد شومی است.^۲ قانون‌گریزی‌ها در سال‌های گذشته و نیز شرایط تحریم که زمینه‌ساز و در مواردی مشوق دور زدن قانون بود، در گسترش و ریشه‌دار شدن فساد تأثیر زیادی داشته است. انتظار می‌رود با بسیج عمومی در سطح هر سه قوای حکومتی، تصمیمات و اقداماتی اساسی برای شفاف‌سازی، زدودن رانت‌ها و ارتقای سلامت نظام اداری انجام شود.

نمودار ۲. رتبه مؤلفه وجود مفاصد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی

اما مؤلفه «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» از رتبه ۲ (رقم ۷/۶۹) در زمستان سال ۱۳۹۰ و رتبه ۱ (رقم ۸/۰۲) در زمستان ۱۳۹۱ به رتبه ۳ در زمستان ۱۳۹۲ و در نهایت به رتبه ۱۰ (رقم ۶/۰۰) در

1. Transparency International.

۲. سازمان شفافیت بین‌المللی رتبه ۱۳۶ از بین ۱۷۵ کشور جهان را در سال ۲۰۱۴ به ایران اختصاص داده است.

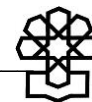

زمستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور به نسبت مساعدتر شده است. در واقع توفیق نسبی دولت در کاهش نرخ تورم باعث شده است تا از نظر تشکل‌های اقتصادی مؤلفه بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه به تدریج در فصول اخیر به نسبت مساعدتر ارزیابی شود و این امر نقطه مثبتی در کارنامه اقتصادی دولت فعلی است. همچنین مؤلفه «قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی» از رتبه ۶ (رقم ۶/۵۶) در زمستان سال ۱۳۹۰ به رتبه ۹ در زمستان ۱۳۹۱ و رتبه ۱۰ در زمستان ۱۳۹۲ و در نهایت به رتبه ۱۳ (رقم ۵/۹۱) در زمستان ۱۳۹۳ رسیده است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور به نسبت مساعدتر شده است. در واقع کمتر شدن دخالت دولت در قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی و دخالت‌های غیرضرور در بازار آزاد باعث شده تا از نظر تشکل‌های اقتصادی جایگاه این مؤلفه نیز نسبت به گذشته بهبود یابد. هر چند مؤلفه «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق» در طی سال‌های مورد بررسی تغییر رتبه‌ای نداشته است، اما عدد شاخص آن از ۳/۶۶ در زمستان سال ۱۳۹۰ به ۴/۱۳ در زمستان ۱۳۹۳ افزایش یافته است که نشان می‌دهد در طی سال‌های مورد بررسی شرایط این مؤلفه از نظر تشکل‌های مشارکت‌کننده به مرور نامساعدتر شده است.

همچنین از نظر تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه، نرخ بالای بیمه نیروی انسانی نیز یکی از مؤلفه‌های نامساعد کسب‌وکار، به‌ویژه در شرایط رکود اقتصادی موجود تلقی شده است که فشار مضاعفی بر دوش بنگاه‌ها وارد می‌کند. این مؤلفه رتبه ششم را به خود اختصاص داده است. عملکرد قوه قضائیه در زمینه رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و ناتوانی در الزام طرفین قرارداد به انجام تعهدات نیز از رتبه ۱۲ در سال ۱۳۹۰ به رتبه ۷ رسیده است. احقاق حق و رسیدگی به شکایت‌ها با کمترین زمان و هزینه، نقش مؤثری در ایجاد محیط امن فعالیت اقتصادی و تشویق به تولید دارد. در نتیجه از قوه قضائیه انتظار می‌رود در این زمینه اقدامات عاجل و اثربخشی انجام دهد.

جدول ۴. برآیند (میانگین وزنی) ارزیابی تشکلهای مشارکت‌کننده از ۲۱ مؤلفه محیط کسب‌وکار ایران در زمستان ۱۳۹۳ و مقایسه با چهار فصل قبل

تغییر زمستان ۱۳۹۳ نسبت به زمستان ۱۳۹۲	تغییر زمستان ۱۳۹۳ نسبت به پاییز ۱۳۹۳	زمستان ۱۳۹۳		پاییز ۱۳۹۳		زمستان ۱۳۹۲		زمستان ۱۳۹۱		زمستان ۱۳۹۰		مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار (به ترتیب ارزیابی نامساعد در زمستان ۱۳۹۳)
		رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	رتبه	ارزیابی	
۵	۴	۱	۷/۸۲	۱	۷/۵۲	۱	۷/۴۶	۲	۷/۵۶	۱	۷/۷۵	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها
۷	۴	۲	۷/۴۴	۲	۷/۱۹	۲	۶/۹۷	۳	۷/۱۳	۳	۷/۰۲	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی
۱۱	۷	۳	۷/۱۱	۳	۶/۶۷	۶	۶/۴۳	۷	۶/۵۰	۹	۵/۹۸	وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی
۳	۹	۴	۶/۸۳	۶	۶/۲۶	۴	۶/۶۵	۵	۶/۷۶	۵	۶/۵۸	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران
۳	۳	۵	۶/۷۵	۴	۶/۵۴	۵	۶/۵۵	۴	۶/۹۴	۴	۶/۸۹	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان
۳	۲	۶	۶/۴۱	۵	۶/۲۷	۷	۶/۲۳	۸	۶/۴۲	۷	۶/۳۶	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی
۶	۵	۷	۶/۳۲	۷	۶/۰۴	۹	۵/۹۵	۱۰	۵/۹۰	۱۲	۵/۸۴	ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات
۱۳	۷	۸	۶/۰۷	۱۳	۵/۶۹	۱۵	۵/۳۸	۱۶	۵/۳۶	۱۱	۵/۸۵	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران
-۱	۱	۹	۶/۰۲	۹	۵/۹۷	۸	۶/۰۷	۶	۶/۶۴	۸	۶/۲۱	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری
-۱۰	۱	۱۰	۶/۰۰	۱۰	۵/۹۵	۳	۶/۶۵	۱	۸/۰۲	۲	۷/۶۹	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه
۵	۰	۱۱	۵/۹۵	۸	۵/۹۷	۱۲	۵/۶۵	۱۳	۵/۵۹	۱۰	۵/۹۳	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار
۱۰	۷	۱۲	۵/۹۳	۱۵	۵/۵۵	۱۴	۵/۳۹	۱۵	۵/۴۶	۱۴	۵/۶۸	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی
۰	۲	۱۳	۵/۹۱	۱۱	۵/۸۰	۱۰	۵/۹۳	۹	۶/۳۱	۶	۶/۵۶	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی
۴	۲	۱۴	۵/۷۷	۱۴	۵/۶۶	۱۳	۵/۵۵	۱۴	۵/۵۱	۱۵	۵/۶۳	زیاد بودن تعطیلات رسمی
۰	۱	۱۵	۵/۷۵	۱۲	۵/۷۰	۱۱	۵/۷۶	۱۲	۵/۶۷	۱۳	۵/۶۹	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار
۱۲	۱	۱۶	۵/۳۴	۱۶	۵/۲۶	۱۹	۴/۷۵	۱۷	۵/۱۱	۱۶	۵/۶۲	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار
۱	۱	۱۷	۵/۲۸	۱۷	۵/۲۰	۱۶	۵/۲۳	۱۱	۵/۸۳	۱۸	۵/۳۷	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه
۸	۱	۱۸	۵/۲۷	۱۸	۵/۲۰	۱۷	۴/۸۹	۱۹	۴/۸۳	۱۷	۵/۳۷	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه
۷	۶	۱۹	۵/۱۴	۱۹	۴/۸۵	۱۸	۴/۸۲	۱۸	۴/۸۵	۱۹	۴/۸۸	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده
۴	۲	۲۰	۴/۸۹	۲۰	۴/۸۲	۲۰	۴/۶۹	۲۰	۴/۴۴	۲۰	۴/۶۶	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل
۱۰	۷	۲۱	۴/۱۳	۲۱	۳/۸۶	۲۱	۳/۷۴	۲۱	۳/۵۹	۲۱	۳/۶۶	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق
۴	۳	۶/۰۱	۵/۸۱	۵/۷۵	۵/۹۳	۵/۹۶	میانگین کل (وزنی)					

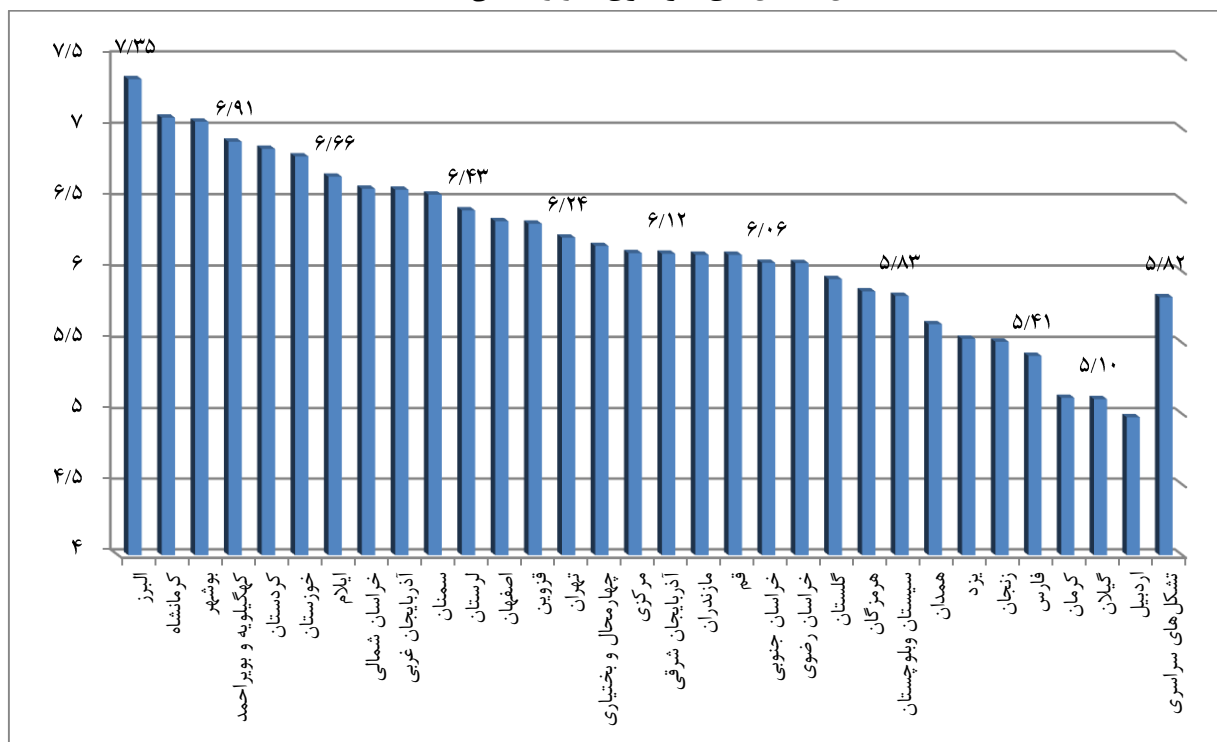

ب) شاخص ارزیابی استانی

میانگین ارزیابی مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار به تفکیک استان‌ها (شامل شکل‌های سراسری) در زمستان ۱۳۹۳ در نمودار ۲ ترسیم شده است. همانطور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود در زمستان ۱۳۹۳ استان البرز با رقم ۷/۳۵ نامساعدترین محیط و اردبیل با رقم ۴/۹۸ به نسبت مساعدترین محیط ارزیابی شده است. تهران نیز با رقم ۶/۲۴ تقریباً در میانه ارزیابی‌های استانی قرار دارد.

نمودار ۳. میانگین ارزیابی مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار به تفکیک استان‌ها

(شامل شکل‌های سراسری) در زمستان ۱۳۹۳

در جدول ۵ نتیجه ارزیابی شکل‌های اقتصادی از ۲۱ مؤلفه محیط کسب‌وکار در طول شانزده دوره (بهار ۱۳۹۰ الی زمستان ۱۳۹۳) به تفکیک استان‌ها (شامل شکل‌های سراسری) نشان داده شده است. براساس میانگین کل دوره مذکور، وضعیت استان‌های بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد، البرز و همدان در مقایسه با استان‌های گیلان، اردبیل، یزد و زنجان نامناسب‌تر ارزیابی شده است.

مقایسه میانگین ارزیابی زمستان ۱۳۹۳ با زمستان ۱۳۹۲، گویای بهبود وضعیت ارزیابی استان‌های کرمان، اردبیل، فارس، مازندران، خراسان جنوبی، هرمزگان، همدان، چهارمحال و بختیاری، زنجان، آذربایجان غربی و ایلام و نشان‌دهنده نامساعدتر شدن ارزیابی شکل‌های اقتصادی استان‌های خوزستان، کهگیلویه و بویراحمد، سمنان، خراسان رضوی، قم، کرمانشاه، گلستان، سیستان و بلوچستان، مرکزی، بوشهر، اصفهان، تهران، گیلان، کردستان، لرستان، قزوین، البرز، یزد، آذربایجان شرقی و خراسان شمالی

در طی این دوره است.

در جدول ۶ نیز نتیجه ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از ۲۱ مؤلفه محیط کسب‌وکار در زمستان ۱۳۹۳ به تفکیک استان‌ها (شامل تشکل‌های سراسری) و میانگین ارزیابی نهایی هر مؤلفه نشان داده شده است. براساس ارزیابی زمستان ۱۳۹۳ مؤلفه مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها در استان‌های کرمانشاه، خوزستان و البرز نامساعدترین و در استان‌های گیلان، کرمان و مازندران به نسبت مساعدترین شرایط را دارد.

در هر استان ترتیب مؤلفه‌های نامساعد با سایر استان‌ها و میانگین وزنی کلی متفاوت است. در مورد استان البرز که نامساعدترین محیط کسب‌وکار را براساس ارزیابی تشکل‌های اقتصادی در زمستان ۱۳۹۳ دارد، مهمترین مؤلفه‌های نامساعد به ترتیب نزولی عبارتند از:

«مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها»، «عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی»، «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی»، «تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار»، «اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان»، «برگشت چک‌های مشتریان و همکاران»، «وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی»، «ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده»، «نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی»، «زیاد بودن تعطیلات رسمی» و «ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات».

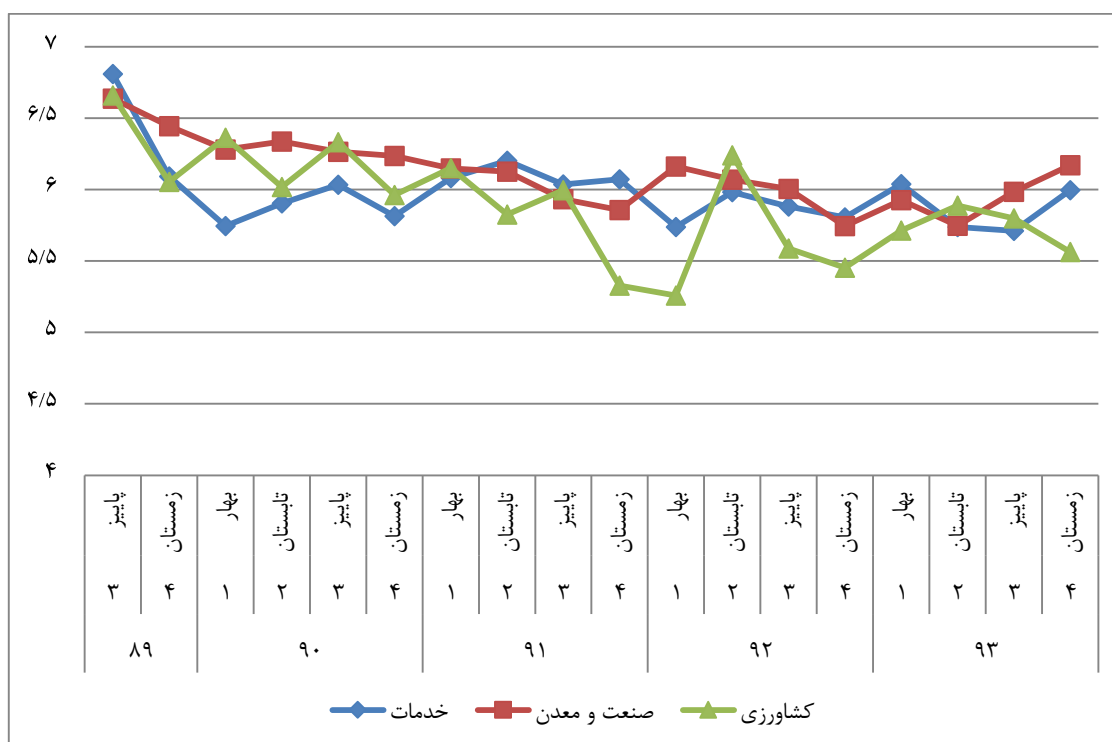

ج) شاخص ارزیابی بخشی

نمودار ۴ روند میانگین ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصول گذشته را به تفکیک بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد.

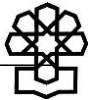
همانطور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود روند کلی میانگین ارزیابی برای هر سه بخش با شیب نزولی ملایم همراه با نوسان است که بهبود تدریجی محیط کسب‌وکار بخش‌های اقتصادی در طی فصول مورد مطالعه را نشان می‌دهد. میانگین ارزیابی تشکل‌های بخش کشاورزی در اکثر فصول کمتر از سایر بخش‌ها و در مقابل میانگین ارزیابی تشکل‌های بخش صنعت و معدن در اکثر فصول بیشتر از سایر بخش‌ها است. بنابراین گرچه روند کلی همه بخش‌ها نشان از بهبود محیط کسب‌وکار دارد، اما در مقایسه میان بخش‌های اقتصادی، محیط کسب‌وکار بخش کشاورزی به نسبت مساعدتر و محیط کسب‌وکار بخش صنعت و معدن نامساعدتر ارزیابی شده‌اند.

نمودار ۴. روند میانگین ارزیابی مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار به تفکیک بخش‌های مورد بررسی

جدول ۷ ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصول گذشته به تفکیک بخش‌های اقتصادی را نشان می‌دهد. همانطور که در جدول مذکور مشاهده می‌شود مؤلفه‌های «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» و «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» جزء نامساعدترین مؤلفه‌های هر سه بخش اقتصادی کشور هستند، اما در بخش کشاورزی «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» نامساعدتر از سایر بخش‌ها ارزیابی شده که

دسترسی محدودتر بخش کشاورزی به منابع مالی را نشان داده و شایان توجه سیاستگذاران است. همچنین «قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی» رتبه سوم نامساعدترین مؤلفه را در بخش کشاورزی داراست در حالی که در بخش‌های صنعت و معدن و خدمات «وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» رتبه سوم نامساعدترین مؤلفه را دارد. این در حالی است که رتبه مؤلفه «قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی» برای هر دو بخش صنعت و معدن و خدمات ۱۴ است و رتبه مؤلفه «وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» برای بخش کشاورزی ۸ می‌باشد. بنابراین گرچه در شرایط فعلی، اولین مشکل همه بخش‌ها مربوط به تأمین مالی است، اما در مؤلفه‌های بعدی، اهمیت موانع محیط کسب‌وکار بخش‌ها از یکدیگر متفاوت می‌شود که لزوم توجه به مشکلات کسب‌وکار هر بخش توسط نهادهای متولی آن بخش را آشکارتر می‌سازد.

جدول ۷. ارزیابی تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده از مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در فصل گذشته و فصول مشابه سال‌های قبل به تفکیک بخش‌های اقتصادی

زمستان ۱۳۹۳			پاییز ۱۳۹۳			زمستان ۱۳۹۲			زمستان ۱۳۹۱			زمستان ۱۳۹۰			تعداد کل تشکل
۲۷۷			۲۹۲			۲۸۳			۲۹۰			۲۰۹			
خدمات	صنعت و معدن	کشاورزی	خدمات	صنعت و معدن	کشاورزی	خدمات	صنعت و معدن	کشاورزی	خدمات	صنعت و معدن	کشاورزی	خدمات	صنعت و معدن	کشاورزی	بخش‌ها
۱۵۲	۱۰۳	۲۲	۱۵۳	۱۱۵	۲۴	۱۵۵	۱۱۱	۱۷	۱۶۱	۱۱۲	۱۷	۱۱۸	۷۱	۲۰	
۶/۷۶	۷/۰۴	۵/۷۹	۶/۵۱	۶/۷۵	۶/۱۳	۶/۷۰	۶/۳۳	۶/۳۵	۶/۹۷	۷/۰۰	۶/۵۸	۶/۶۸	۷/۳۵	۶/۶۷	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان
۵/۸۱	۶/۳۷	۶/۵۹	۵/۴۶	۵/۹۲	۶/۲۹	۵/۴۲	۵/۳۶	۵/۲۵	۵/۵۶	۵/۲۹	۴/۵۰	۵/۶۶	۶/۱۲	۶/۰۵	برگشت چک‌های مشتریان و همکاران
۶/۹۶	۶/۸۹	۵/۹۵	۶/۴۱	۶/۱۱	۵/۸۴	۶/۹۸	۶/۴۵	۵/۴۳	۷/۰۵	۶/۶۰	۵/۶۸	۶/۶۸	۶/۵۲	۶/۲۰	بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به موقع بدهی خود به پیمانکاران
۵/۹۲	۵/۹۴	۶/۵۵	۵/۷۶	۶/۱۶	۶/۳۴	۶/۵۱	۶/۶۹	۷/۲۷	۸/۰۳	۸/۳۶	۶/۹۳	۷/۴۲	۸/۰۲	۸/۱۸	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه
۵/۸۳	۶/۵۰	۵/۶۸	۵/۷۵	۶/۳۴	۶/۰۴	۶/۰۱	۶/۰۷	۶/۳۶	۶/۶۸	۶/۹۴	۵/۵۶	۶/۰۵	۶/۵۴	۶/۰۸	بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری
۵/۳۰	۵/۷۱	۴/۴۳	۴/۹۴	۵/۹۰	۵/۱۴	۴/۴۶	۵/۳۰	۴/۶۸	۵/۲۸	۵/۱۳	۴/۱۲	۵/۴۴	۵/۹۰	۵/۷۲	تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار
۵/۴۹	۵/۴۰	۳/۶۸	۵/۲۲	۵/۵۱	۴/۱۶	۵/۱۳	۴/۹۲	۳/۵۰	۵/۲۰	۴/۵۵	۳/۶۵	۵/۵۷	۵/۱۹	۴/۸۴	تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه
۶/۲۲	۵/۹۲	۴/۵۸	۶/۰۰	۶/۰۶	۵/۵۶	۵/۹۲	۵/۴۸	۴/۶۹	۵/۸۱	۵/۲۹	۵/۲۸	۶/۱۵	۵/۸۸	۴/۸۷	تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار
۵/۷۸	۶/۱۱	۴/۷۶	۵/۴۷	۶/۱۷	۵/۲۵	۵/۷۱	۵/۵۹	۴/۶۰	۵/۴۹	۵/۶۹	۵/۰۴	۵/۲۲	۶/۳۵	۵/۷۲	زیاد بودن تعطیلات رسمی
۷/۱۷	۷/۷۶	۷/۹۵	۷/۰۹	۷/۲۳	۷/۵۷	۶/۸۴	۷/۲۴	۶/۸۳	۶/۷۸	۷/۸۲	۷/۰۴	۶/۶۸	۷/۵۹	۷/۲۳	ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی
۶/۴۷	۶/۱۹	۵/۸۳	۶/۱۲	۵/۹۳	۵/۹۶	۶/۱۸	۵/۶۲	۵/۶۷	۶/۰۹	۵/۸۴	۵/۰۱	۵/۸۱	۵/۸۵	۶/۰۰	ضعف دادرها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات
۴/۰۶	۴/۴۲	۳/۶۴	۳/۸۸	۳/۹۸	۳/۴۱	۳/۷۲	۳/۹۳	۳/۳۲	۳/۵۶	۳/۶۱	۳/۷۲	۳/۲۳	۴/۴۵	۳/۶۶	ضعف زیرساخت‌های تأمین برق
۴/۷۶	۵/۰۵	۵/۱۸	۴/۷۷	۴/۶۷	۵/۵۰	۴/۷۱	۴/۷۶	۴/۳۸	۴/۵۸	۴/۳۴	۳/۹۸	۴/۵۹	۴/۹۴	۴/۲۲	ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل
۴/۹۷	۴/۹۱	۶/۷۴	۴/۶۰	۴/۷۳	۶/۵۱	۴/۸۲	۴/۵۸	۵/۵۷	۴/۹۶	۴/۴۱	۵/۵۲	۴/۹۵	۴/۶۴	۵/۲۲	ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به دست مصرف‌کننده
۶/۵۰	۵/۵۸	۳/۸۸	۵/۶۴	۵/۷۷	۴/۳۷	۵/۹۹	۴/۷۷	۳/۹۷	۵/۸۵	۵/۱۸	۴/۲۳	۵/۷۴	۵/۷۹	۵/۰۵	عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی
۵/۸۰	۵/۷۷	۶/۸۸	۵/۶۹	۵/۷۱	۶/۶۸	۵/۷۳	۵/۹۱	۷/۱۰	۶/۶۶	۵/۶۹	۶/۲۳	۶/۱۸	۷/۱۵	۶/۸۲	قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی
۵/۸۴	۵/۸۹	۴/۷۹	۵/۷۹	۵/۶۱	۵/۴۴	۵/۹۱	۵/۶۳	۵/۲۸	۵/۹۳	۵/۱۷	۵/۷۵	۵/۶۹	۵/۵۶	۶/۰۷	محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار
۷/۵۷	۸/۱۳	۸/۲۶	۷/۲۷	۷/۸۰	۸/۰۶	۷/۳۰	۷/۶۵	۷/۷۰	۷/۴۵	۷/۸۹	۷/۱۵	۷/۵۳	۷/۹۷	۸/۲۶	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها
۵/۲۸	۵/۵۰	۴/۶۰	۴/۹۶	۵/۸۰	۴/۷۵	۵/۱۵	۵/۵۳	۴/۸۰	۶/۰۸	۵/۷۰	۴/۸۹	۵/۲۰	۵/۶۸	۵/۳۴	موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه
۶/۲۸	۷/۰۸	۵/۱۸	۶/۱۵	۶/۴۴	۶/۴۴	۶/۲۳	۶/۳۹	۵/۷۴	۶/۵۹	۶/۴۳	۵/۴۸	۵/۹۸	۶/۹۵	۶/۶۷	نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی
۷/۱۵	۷/۴۵	۵/۹۰	۶/۵۰	۷/۰۹	۶/۳۵	۶/۴۸	۶/۴۶	۶/۰۵	۶/۹۰	۶/۰۹	۵/۵۷	۵/۶۳	۶/۵۱	۶/۳۲	وجود مفساد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی
۶/۰۰	۶/۱۷	۵/۵۶	۵/۷۱	۵/۹۹	۵/۸۰	۵/۸۱	۵/۷۵	۵/۴۵	۶/۰۷	۵/۸۶	۵/۳۳	۵/۸۱	۶/۲۴	۵/۹۶	برآیند ارزیابی تشکل‌ها (میانگین کل)

تحلیل وضعیت محیط کسب‌وکار ایران در زمستان ۱۳۹۳ براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱

محیط یک سیستم را عواملی تشکیل می‌دهند که در خارج از سیستم قرار می‌گیرند، اما بر آن تأثیرگذار هستند. شناسایی محیط و عوامل محیطی معمولاً به‌سادگی انجام نمی‌گیرد، زیرا مرز سیستم با محیط، مرز ظاهری نیست، بلکه قراردادی است. طبق تعریف چرچمن^۲، محیط، عوامل و اشیایی را شامل می‌شود که در رابطه خود با سیستم مؤثر و غیرقابل تغییرند. او به مدیران توصیه می‌کند در رابطه با شناسایی عوامل محیطی دو سؤال مطرح کنند: اول اینکه، آیا عامل مورد نظر سیستم را متأثر می‌سازد یا خیر؟ اگر پاسخ این سؤال مثبت باشد، سؤال دوم را بدینسان مطرح می‌کند: آیا سیستم قادر به تغییر آن عامل است؟ به‌عبارت دیگر می‌تواند آن محدودیت یا مانع را از پیش پای فعالیت‌های خود بردارد؟ در صورتی که پاسخ سؤال دوم منفی باشد، آن عامل، یک عامل محیطی است. با استفاده از جدول زیر می‌توان ماهیت عوامل مرتبط با سیستم را تعیین کرد.

جدول ۸. جدول عناصر مؤثر بر سیستم

عوامل	مؤثر بر سیستم	بی‌تأثیر بر سیستم
تحت کنترل سیستم	عامل سیستمی (درونی)	نه سیستمی و نه محیطی
خارج از کنترل سیستم	عامل محیطی	

بر این اساس، مؤلفه‌های مهم محیط کسب‌وکار، مجموعه عواملی هستند که بر اداره و عملکرد بنگاه‌ها در جامعه مورد مطالعه اثر می‌گذارند، اما تقریباً خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند که براساس نظریه عمومی شین می‌توان دو مجموعه عوامل محیطی معین: محیط اقتصادی و محیط نهادی را تفکیک کرد. عوامل محیط اقتصادی شامل محیط مالی، محیط اقتصاد کلان و ویژگی‌های صنایع و عوامل محیط نهادی شامل نهادها و نظام سیاسی، فرهنگ و ارزش‌ها و نظام آموزشی-علمی و فناوری می‌شود. این دو مجموعه عوامل بر فرآیند کارآفرینی که در واقع نقطه آغازین کسب‌وکار است، اثر می‌گذارند. کارآفرینی فعالیتی است که شامل کشف، ارزیابی و بهره‌برداری فرصت‌ها به‌منظور معرفی محصولات و خدمات، روش‌های سازماندهی، بازارها، فرآیندها و مواد اولیه جدید، از طریق تلاش‌های سازمان‌یافته‌ای است که قبلاً صورت نگرفته است. (شین و ونکاتارامن، ۲۰۰۰). هر چه محیط کسب‌وکار (محیط نهادی و اقتصادی) شرایط بهتری داشته باشد، بهره‌برداری از فرصت‌های کارآفرینی بیشتر است و هر چه بهره‌برداری از

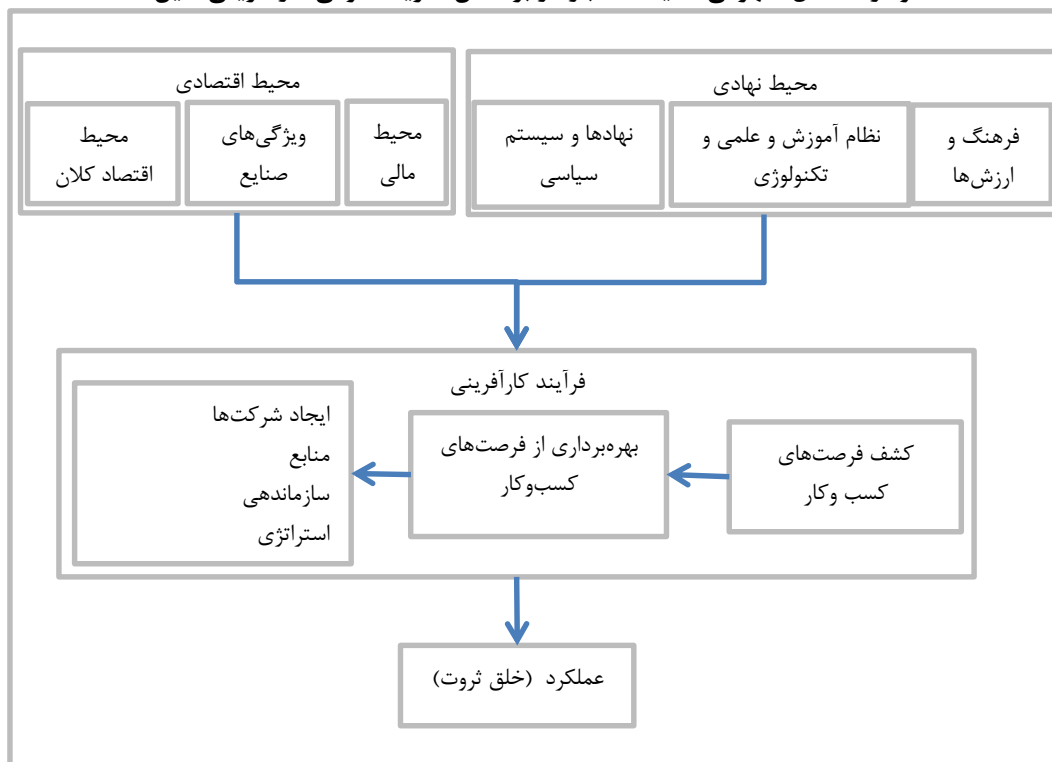
۱. Shane S. A General Theory of Entrepreneurship: The Individual-opportunity Nexus, Edward Elgar Publishing, 2003.

۲. Churchman, 1973.

فرصت‌های کارآفرینی در جامعه‌ای بیشتر باشد، عملکرد اقتصاد آن کشور و خلق ارزش و ثروت در آن جامعه بیشتر می‌شود (نمودار ۵).

نمودار ۵. مدل مفهومی محیط کسب‌وکار براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین

مأخذ: اقتباس از شین، ۲۰۰۳.

به‌منظور ارزیابی مجموعه عوامل محیطی مورد اشاره، برای هر عامل محیطی نظریه عمومی کارآفرینی شین از مجموعه مؤلفه‌های ارزیابی تشکل‌های اقتصادی در مجموعه مطالعات فصلی پایش محیط کسب‌وکار یک مؤلفه نماینده انتخاب شد که به‌عنوان عامل محیطی در جدول ۹ ذکر شده است.

براساس ارزیابی تشکل‌های اقتصادی، در مجموعه مطالعات فصلی پایش محیط کسب‌وکار که از پاییز ۱۳۸۹ توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی جریان دارد، محیط اقتصادی شرایط بدتری نسبت به محیط نهادی دارد. در محیط اقتصادی به ترتیب محیط مالی و پس از آن محیط اقتصاد کلان و سپس ویژگی‌های صنایع نامساعدترین شرایط را در محیط کسب‌وکار اقتصاد کشور دارند. در محیط نهادی به ترتیب نهادها و نظام سیاسی و پس از آن فرهنگ و ارزش‌ها و سپس نظام آموزشی- علمی و فناوری نامساعدترین شرایط را در محیط کسب‌وکار اقتصاد کشور دارند.

جدول ۹. ارزیابی محیط کسب‌وکار براساس نظریه عمومی کارآفرینی شین

میانگین کل	۱۳۹۳				۱۳۹۲				۱۳۹۱				۱۳۹۰				عامل محیطی	محیط	مجموعه محیطی
	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	بهار			
۷/۶۹	۷/۸۲	۷/۵۲	۷/۶۶	۷/۵۹	۷/۴۶	۷/۴۵	۷/۸۰	۷/۵۴	۷/۵۶	۷/۷۲	۷/۹۴	۷/۹۱	۷/۷۵	۷/۹۱	۷/۷۸	۷/۵۷	مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	محیط مالی	محیط اقتصادی
۷/۱۲	۶/۰۰	۵/۹۵	۶/۱۰	۶/۷۴	۶/۶۵	۶/۷۸	۷/۵۳	۷/۵۵	۸/۰۲	۸/۰۰	۸/۳۱	۷/۶۲	۷/۶۹	۶/۸۶	۷/۴۲	۶/۷۷	بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	محیط اقتصاد کلان	
۶/۷۹	۶/۷۵	۶/۵۴	۶/۴۷	۶/۷۱	۶/۵۵	۶/۷۸	۷/۴۱	۷/۴۴	۶/۹۴	۷/۱۰	۷/۲۷	۶/۸۲	۶/۸۹	۶/۴۸	۶/۴۴	۶/۰۴	اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	و بزرگی‌های صنایع	
۷/۲۰	۶/۸۵	۶/۶۷	۶/۷۴	۷/۰۱	۶/۸۸	۷/۰۱	۷/۵۸	۷/۵۱	۷/۵۰	۷/۶۰	۷/۸۴	۷/۴۵	۷/۴۴	۷/۰۹	۷/۲۱	۶/۷۹	ارزیابی محیط اقتصادی		
۶/۵۶	۷/۱۱	۶/۶۷	۶/۳۶	۶/۸۱	۶/۴۳	۶/۶۳	۶/۶۵	۶/۳۰	۶/۵۰	۶/۷۸	۶/۹۵	۶/۶۱	۵/۹۸	۶/۴۲	۶/۲۵	۶/۴۶	وجود مفساد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	نهادها و نظام سیاسی	محیط نهادی
۵/۰۸	۵/۲۷	۵/۲۰	۴/۶۲	۵/۳۷	۴/۸۹	۵/۲۰	۵/۰۵	۴/۷۶	۴/۸۳	۵/۱۱	۵/۰۷	۵/۰۵	۵/۳۷	۵/۱۹	۵/۰۸	۵/۲۷	تمایل مردم به خرید کالاها خارجی و تقاضای کم...	فرهنگ و ارزش‌ها	
۴/۸۱	۴/۸۹	۴/۸۲	۵/۰۸	۵/۰۷	۴/۶۹	۴/۸۱	۴/۷۷	۴/۵۸	۴/۴۴	۴/۶۰	۴/۸۲	۴/۸۰	۴/۶۶	۴/۹۵	۵/۰۹	۴/۸۵	ضعف زیرساخت‌های علمی و حمل‌ونقل فناوری	نظام آموزشی-علمی و فناوری	
۵/۴۸	۵/۷۶	۵/۵۶	۵/۳۵	۵/۷۵	۵/۳۴	۵/۵۵	۵/۴۹	۵/۲۱	۵/۲۶	۵/۵۰	۵/۶۱	۵/۴۹	۵/۳۴	۵/۵۲	۵/۴۷	۵/۵۲	ارزیابی محیط نهادی		
۶/۳۴	۶/۳۱	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۳۸	۶/۱۱	۶/۲۸	۶/۵۳	۶/۳۶	۶/۳۸	۶/۵۵	۶/۷۳	۶/۴۷	۶/۳۹	۶/۳۰	۶/۳۴	۶/۱۶	ارزیابی محیط کسب‌وکار (۶ مؤلفه) از ۱۰ (بدترین ارزیابی)		

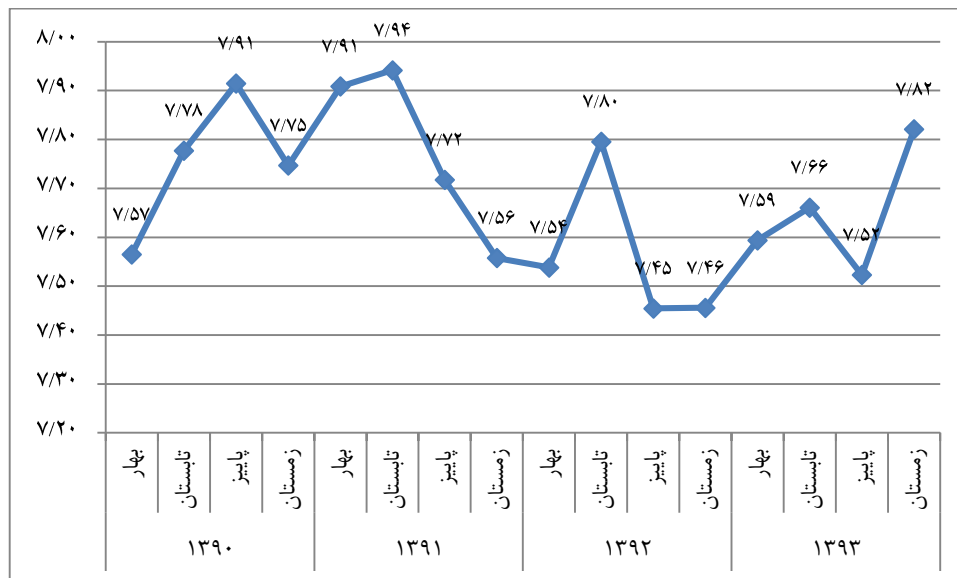

تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور طی هجده دوره پایش محیط کسب‌وکار توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی،^۱ «محیط مالی نامناسب» را به‌عنوان مشکل اول محیط کسب‌وکار ارزیابی کرده‌اند (جدول ۹). «مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها» و «ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی» به‌عنوان شاخص‌هایی برای محیط مالی محسوب می‌شوند که در زمره مهمترین موانع فعالین کسب‌وکار ارزیابی شده‌اند.

نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی خود به تنهایی می‌تواند نشانگر نامناسب بودن محیط مالی در کشور باشد. گرچه ممکن است بنگاه‌ها به‌لحاظ مدیریت مالی و بودجه‌بندی خود عملکرد مناسبی نداشته باشند، اما بالا بودن نرخ تأمین سرمایه به‌عنوان متغیری که در نظام بازار آزاد و خارج بنگاه تعیین می‌شود، نشان می‌دهد که سازوکارهای حاکم بر اقتصاد در جهت ارتقای محیط کسب‌وکار نیستند. سازوکارهایی که ریشه در سیاستگذاری مالی نادرست دولت و عملکرد نامطلوب نظام مالی و بانکی و بازار سرمایه دارد.

روند تغییرات مؤلفه محیط مالی در شاخص پایش محیط کسب‌وکار در نمودار ۶ ارائه شده است. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود در فصل زمستان ۱۳۹۳ این مؤلفه افزایش قابل توجه‌ای را نسبت به ۵ فصل متوالی قبلی دارد که نشان از محیط نامناسب مالی دارد.

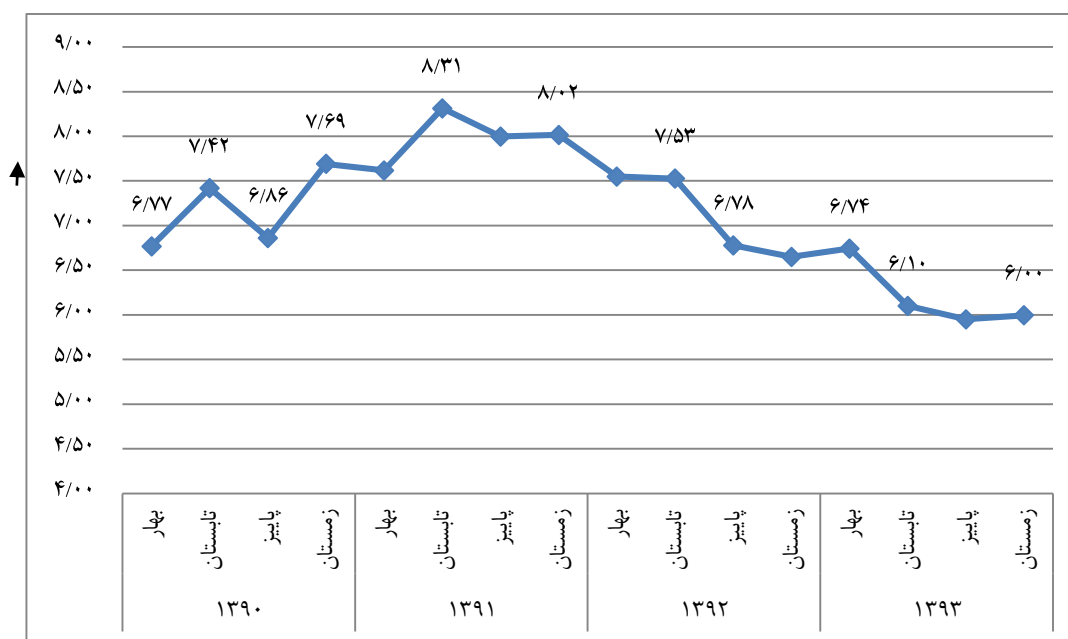
نمودار ۶. روند مؤلفه محیط مالی (مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها) در شاخص پایش

۱. پایش محیط کسب‌وکار ایران در تابستان ۱۳۹۲، ارزیابی ۳۰۴ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۲.

محیط اقتصاد کلان بی‌ثبات به‌عنوان دومین مانع محیط کسب‌وکار کشور در میانگین کل ارزیابی شده و سومین مانع در محیط اقتصادی زمستان ۱۳۹۳ می‌باشد که یکی از واقعیت‌های مهمی است که گزارش‌های فصلی پایش محیط کسب‌وکار نیز آن را نشان می‌دهند. کسب‌وکارها به ثبات و امنیت و قابلیت پیش‌بینی‌پذیری آینده در اقتصاد نیاز دارند. «بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه» یکی از عوامل نشان‌دهنده بی‌ثباتی در محیط اقتصاد کلان است. این مؤلفه در شاخص پایش فصل زمستان ۱۳۹۳ نسبت به فصل قبل تغییر چندانی را نشان نمی‌دهد.

نمودار ۷. روند مؤلفه محیط اقتصاد کلان (مشکل بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه) در شاخص پایش

ویژگی‌های صنایع به‌عنوان جزء دیگر محیط کسب‌وکار از اهمیت بالایی برخوردار است. وابستگی تولید داخل به مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای به‌عنوان یک ویژگی مهم صنایع کشور تلقی می‌شود. اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان در سومین طبقه مهم از مؤلفه‌های شاخص پایش محیط کسب‌وکار طبقه‌بندی می‌شود که می‌تواند بیانگر وابستگی تولید داخل به خارج باشد. با توجه به وجود بیماری هلندی در کشورهای صادرکننده نفت (از جمله ایران)^۱ تولید به واردات وابستگی دارد، زیرا براساس نظریه بیماری هلندی، تولید کالاهای قابل تجارت سودآوری کمتری دارد، لذا تولیدکننده نیز به مونتاژ روی می‌آورد و در واقع به واردات کالای نهایی می‌پردازد. اعمال تحریم‌های بین‌المللی بیشتر به زیان واردکننده است تا صادرکننده، زیرا با اعمال تحریم، نرخ ارز سیر صعودی پیدا می‌کند و سود صادرکننده را افزایش و سود واردکننده را کاهش می‌دهد. هر چند برخی صادرکنندگان نیز ممکن است با مشکل صادرات به

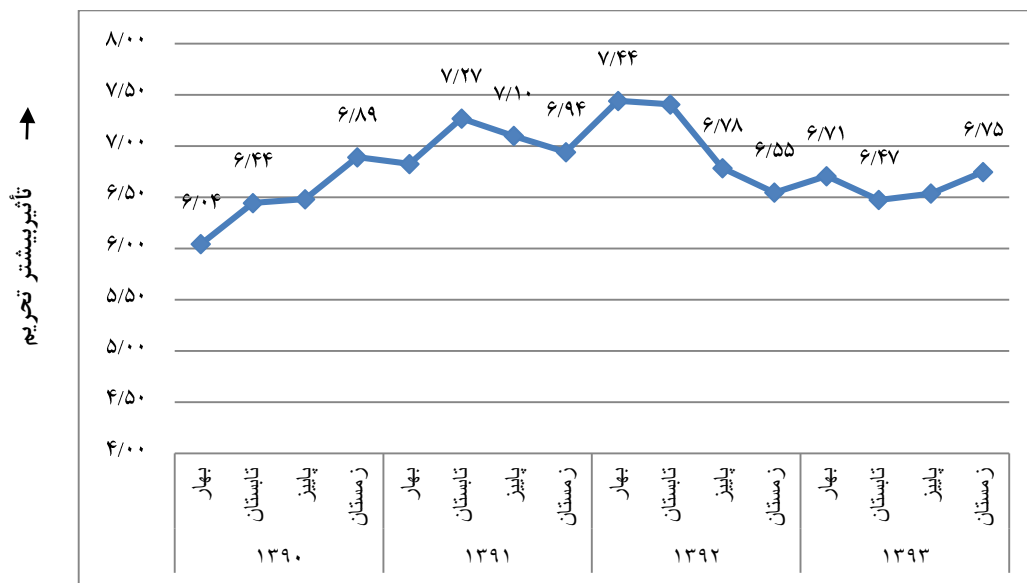
۱. به کتاب مدیریت اقتصاد کلان در کشورهای صادرکننده نفت، فصل نهم، نشر مرکز پژوهش‌های مجلس مراجعه شود.

برخی کشورها مواجه شوند، اما با توجه به سهم بالای کشورهای تحریم‌کننده در واردات نسبت به سهم آنها در صادرات می‌توان گفت که اعمال تحریم‌های بین‌المللی بیشتر به زیان واردکننده به‌ویژه تولیدکنندگان وابسته به واردات مواد اولیه و کالاهای واسطه‌ای است.

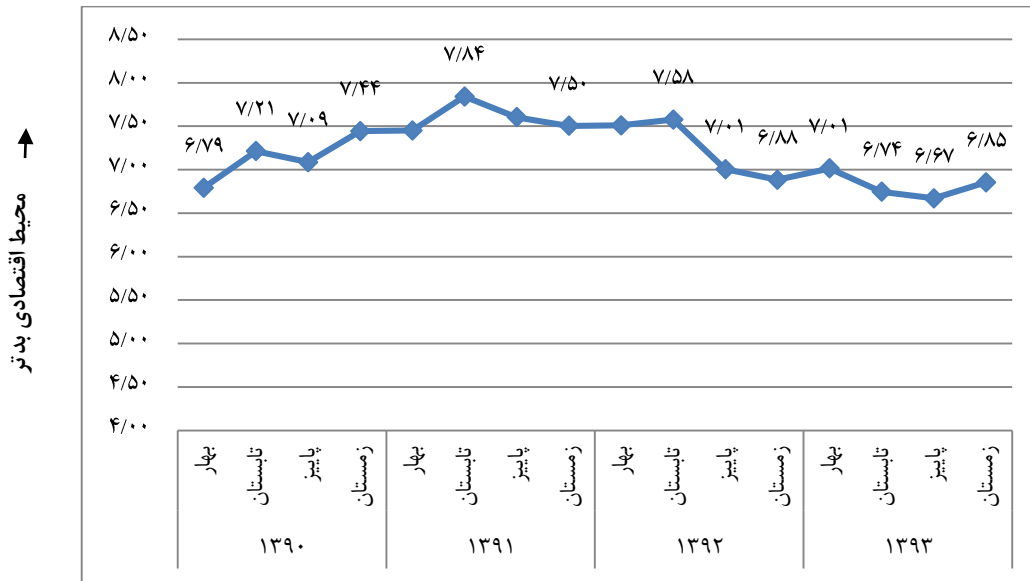
ارزیابی تشکلهای اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه «اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان» از بهار ۱۳۹۰ تا بهار ۱۳۹۲ روند افزایشی محسوس (از ۶ تا ۷/۴) و از تابستان ۱۳۹۲ به بعد سیر نزولی را نشان می‌دهد، هر چند که در زمستان ۱۳۹۳ نسبت به فصل قبل کمی افزایش یافته است. با توجه به آنکه هنوز (زمستان ۱۳۹۳) تحریم‌ها برداشته نشده است این روند می‌تواند بیانگر خوش‌بینی فعالان اقتصادی به آینده تحریم‌ها و موفقیت نسبی تولیدکنندگان با وجود محدودیت‌های اعمال شده در کاهش وابستگی تولید به خارج باشد، همچنین این مطلب می‌تواند ناشی از کاهش اثر بیماری هلندی در اثر تحریم نیز باشد که سودآوری تولید کالاهای قابل تجارت را افزایش می‌دهد.

نمودار ۸. روند مؤلفه ویژگی‌های صنایع (اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان)
در شاخص پایش محیط کسب‌وکار

در مجموع محیط اقتصادی از نظر تشکلهای اقتصادی مورد بررسی در هجده دوره پایش محیط کسب‌وکار، از شرایط مناسبی برخوردار نیست (۷/۲۰ از ۱۰) و در زمستان ۱۳۹۳ نسبت به فصل قبل نیز، نشان از افزایش اندکی در میزان نامناسب بودن محیط اقتصادی دارد.

نمودار ۹. روند ارزیابی محیط اقتصادی (میانگین ارزیابی سه مؤلفه) در شاخص پایش

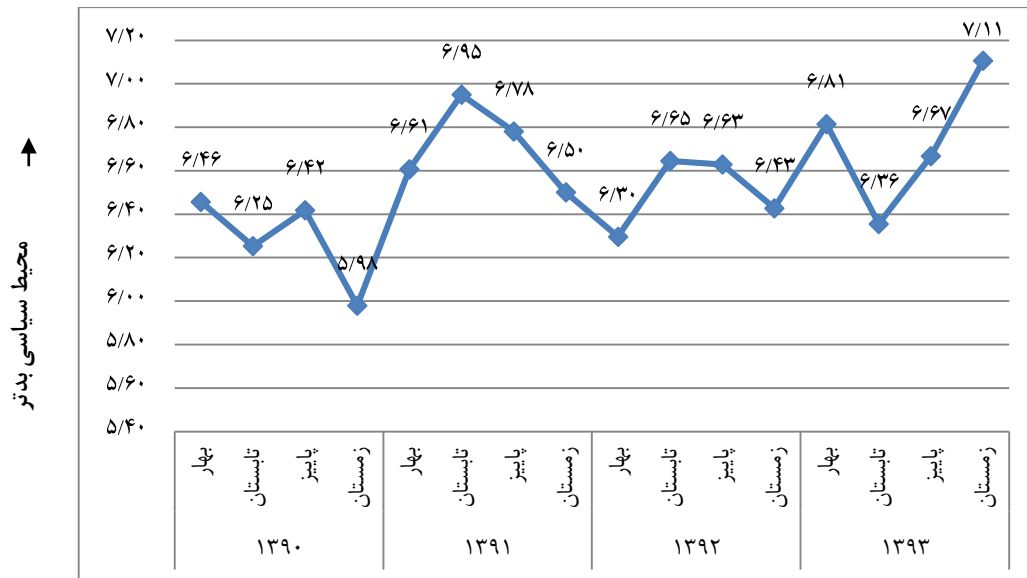
نهادها و نظام سیاسی، چهارمین مسئله در ارزیابی محیط کسب‌وکار محسوب می‌شود. وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی را می‌توان به‌عنوان شاخصی برای این جزء از محیط کسب‌وکار تلقی کرد. «بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری» و «ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایات و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات» نیز به دنبال آن به‌عنوان مسائل نهادی مطرح در پایش محیط کسب‌وکار هستند که ارزیابی آنها مشابه با ارزیابی مؤلفه «مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی» است.

نمودار ۱۰ روند تغییرات ارزیابی مؤلفه نهادها و نظام سیاسی (وجود مفاسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی) در شاخص پایش محیط کسب‌وکار را نشان می‌دهد. همان‌طور که در نمودار مذکور مشاهده می‌شود روند کلی شاخص مؤلفه مذکور صعودی است. رقم ارزیابی این مؤلفه در زمستان ۱۳۹۳ از رقم ارزیابی این مؤلفه در همه فصول گذشته بیشتر است. این ارزیابی لزوم توجه خاص به این مسئله را نشان می‌دهد.

نمودار ۱۰. روند مؤلفه نهادها و نظام سیاسی (وجود مفاصد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی)

در شاخص پایش محیط کسب‌وکار

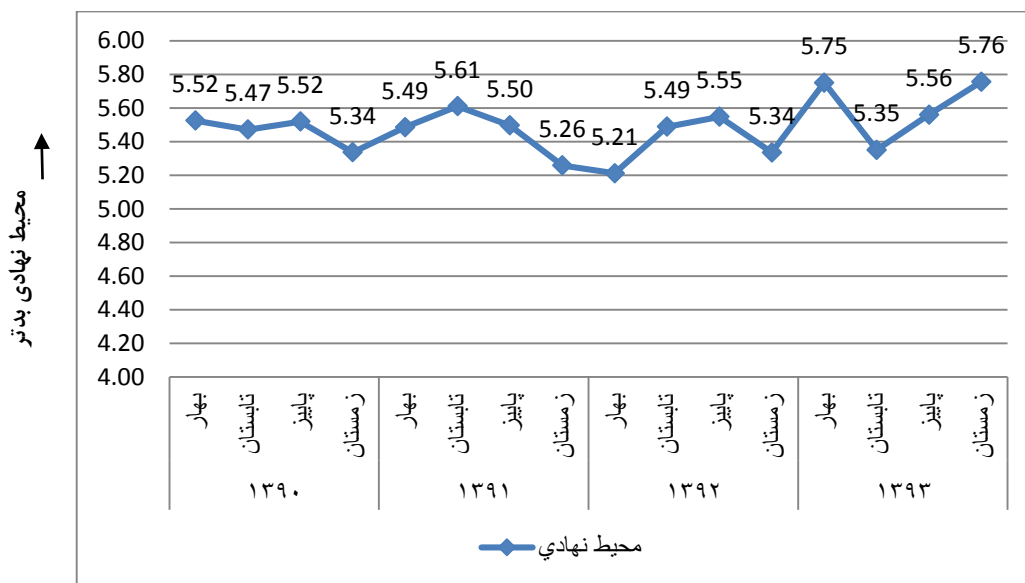

فرهنگ و ارزش‌ها به‌عنوان جزء مهم دیگر محیط کسب‌وکار تلقی می‌شود. این جزء محیط نهادی در شاخص پایش محیط کسب‌وکار به‌عنوان پنجمین دسته از مسائل ارزیابی شده است. «زیاد بودن تعطیلات رسمی»، «تولید کالاهای غیراستاندارد و تقلبی»، «تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی» و «تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه و عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی» از زمره مؤلفه‌هایی هستند که از فرهنگ و ارزش‌های جامعه ریشه گرفته یا با آن در ارتباط تنگاتنگ هستند. ارزیابی تشکلهای اقتصادی سراسر کشور از این مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در دوره هجده فصل مورد بررسی پایش، نوسان زیادی نداشته است و ارزیابی کمتر (ارزیابی بهتری) (۵/۰۸) از میانگین کلی محیط کسب‌وکار (۶/۳۴) داشته‌اند.

نظام آموزشی - علمی و فناوری را می‌توان به‌عنوان جزء ششم محیط کسب‌وکار معرفی کرد. «زیرساخت‌های حمل‌ونقل» و «زیرساخت‌های تأمین برق» را می‌توان نماگری هر چند ضعیف از جزء نظام آموزشی - علمی و فناوری دانست. در هجده دوره پایش محیط کسب‌وکار، «ضعف زیرساخت‌های تأمین برق»، «ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل» بهتر از همه ارزیابی شده‌اند و ارزیابی کمتر از ۵ داشته و روند تقریباً ثابتی را نشان می‌دهند.

در مجموع محیط نهادی از نظر تشکلهای اقتصادی مورد بررسی در هجده دوره پایش محیط کسب‌وکار، بهتر از محیط اقتصادی ارزیابی شده است (۵/۴۸ از ۱۰). روند کلی با ثبات و نوسان اندک حول ارزیابی تشکلهای اقتصادی در طی دوره بهار ۱۳۹۰ الی زمستان ۱۳۹۳ نشان می‌دهد که هماهنگ با نظریه‌های اقتصادی تغییرات نهادی در بلندمدت و به سختی اتفاق می‌افتد.

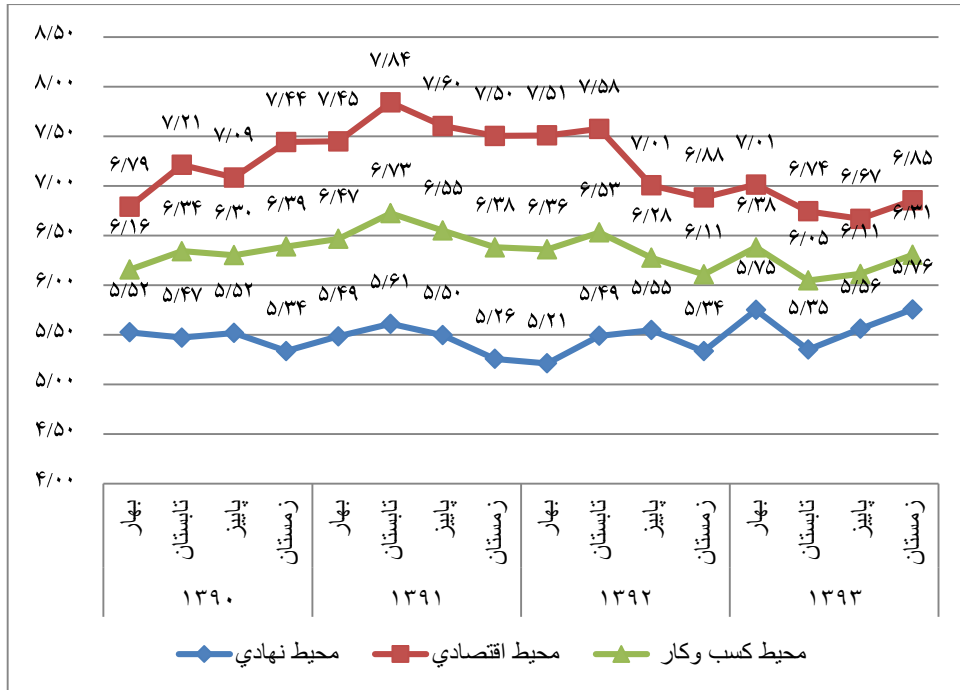
نمودار ۱۱. روند ارزیابی محیط نهادی (میانگین ارزیابی سه مؤلفه) در شاخص پایش

به‌طور کلی می‌توان گفت که براساس هجده دوره پایش محیط کسب‌وکار توسط مرکز پژوهش‌های مجلس، تشکل‌های اقتصادی، وضعیت محیط کسب‌وکار (۶ مؤلفه محیطی) را ۱۶/۳۴ از ۱۰ (عدد ۱۰ بدترین ارزیابی) ارزیابی کرده‌اند که وضعیت خوبی محسوب نمی‌شود. براساس این نظرسنجی محیط اقتصادی کسب‌وکار (۷/۲۰) (شامل محیط مالی (۷/۶۹)، محیط اقتصاد کلان (۷/۱۲) و ویژگی‌های صنایع (۶/۷۹)) ارزیابی نامساعدتری نسبت به عوامل محیط نهادی (۵/۴۸) (شامل نهادها و نظام سیاسی (۶/۵۶)، فرهنگ و ارزش‌ها (۵/۰۸) و نظام آموزشی - علمی و فناوری (۴/۸۱)) دارند. نمودار ۱۲ روند ارزیابی محیط کسب‌وکار (میانگین ۶ مؤلفه محیطی اصلی) را به همراه روند ارزیابی محیط اقتصادی و نهادی از بهار ۱۳۹۰ الی زمستان ۱۳۹۳ نشان می‌دهد.

نمودار ۱۲. روند ارزیابی محیط کسب و کار و محیط‌های زیرمجموعه آن

پاسخ تشکل‌های اقتصادی به سؤال ویژه زمستان ۱۳۹۳

در پرسشنامه این مطالعه معمولاً یک یا دو سؤال گزینه‌دار درباره مسائل روز محیط کسب و کار از تشکل‌های اقتصادی پرسیده می‌شود. در پرسشنامه زمستان ۱۳۹۳، ارزیابی تشکل‌های اقتصادی از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به شکل زیر پرسیده شده بود. متن سؤال و میانگین نمره تشکل‌های مشارکت‌کننده در این مطالعه به شرح زیر است:

سؤال ویژه: با گذشت یکسال از ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، میزان اجرای محورهای اصلی این سیاست‌ها را با ارائه نمره‌ای از ۱ (کمترین) تا ۱۰ (بیشترین) ارزیابی کنید:

- ایجاد ثبات اقتصادی
- ایجاد رقابت در کسب و کارها
- تسهیل سرمایه‌گذاری و ورود به کسب و کارها
- تشویق و ترویج مصرف کالاهای داخلی
- تعرفه‌گذاری مناسب واردات
- حمایت از صادرات غیرنفتی
- حمایت از محصولات دانش‌بنیان
- شفاف‌سازی و حذف رانت‌ها

لازم به یادآوری است که گزینه‌های سؤال، اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی بوده است.

جدول ۱۰. میانگین پاسخ‌های تشکل‌های مشارکت‌کننده

بخش	کل تشکل‌ها	خدمات	صنعت	کشاورزی
ایجاد ثبات اقتصادی	۵/۱	۵/۰	۵/۲	۵/۳
ایجاد رقابت در کسب‌وکارها	۴/۳	۴/۲	۴/۴	۴/۹
تسهیل سرمایه‌گذاری و ورود به کسب‌وکارها	۴/۰	۴/۱	۳/۹	۴/۳
تشویق و ترویج مصرف کالاهای داخلی	۴/۴	۴/۳	۴/۵	۴/۱
تعرفه‌گذاری مناسب واردات	۴/۳	۴/۲	۴/۴	۳/۹
حمایت از صادرات غیرنفتی	۴/۵	۴/۵	۴/۳	۵/۱
حمایت از محصولات دانش‌بنیان	۴/۷	۴/۶	۴/۷	۴/۹
شفاف‌سازی و حذف رانت‌ها	۳/۹	۳/۸	۳/۹	۵/۱

جدول ۱۰ نشان می‌دهد که تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در این مطالعه، با گذشت یکسال از ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، میزان اجرای همه اهداف سیاست‌های مذکور بجز مؤلفه ایجاد ثبات اقتصادی را کمتر از نیمی از حالت اجرای کامل ارزیابی کرده‌اند و تشکل‌های اقتصادی بخش‌های مختلف تقریباً ارزیابی مشابهی از اجرای این سیاست‌ها داشته‌اند.

پیوست‌ها

پیوست ۱ - فهرست اسامی ۲۷۷ تشکل اقتصادی مشارکت‌کننده برای تهیه گزارش پایش محیط کسب‌وکار ایران در زمستان ۱۳۹۳

تشکل‌های کشوری

۱. اتحادیه حفاران غیرنفتی
۲. شورای ملی زعفران ایران
۳. انجمن ملی طیور ایران
۴. انجمن توسعه و بهبود کیفیت صنایع ایران
۵. انجمن صنفی تولیدکنندگان زیتون و زیتون شور ایران
۶. انجمن صنفی شرکت‌های تهیه و توزیع قطعات و خدمات پس از فروش خودرو
۷. انجمن تولیدکنندگان رنگ و رزین ایران
۸. انجمن صنایع تولیدکنندگان سموم دفع آفات نباتی
۹. سندیکای شرکت‌های ساختمانی ایران
۱۰. کانون طراحی مهندسی و طراحی مونتاژ ایران
۱۱. انجمن صنفی صنایع تولید لنت ترمز و کلاچ
۱۲. انجمن صنفی صنایع روغنکشی ایران
۱۳. انجمن صنایع و معادن سرب و روی ایران
۱۴. انجمن صنفی فرآورده‌های لبنی ایران
۱۵. انجمن صنایع پروفیل یو پی وی سی در و پنجره ایران
۱۶. کانون عالی انجمن‌های صنفی کارفرمایی ایران
۱۷. انجمن شرکت‌های نمایندگی خدمات صنعت بیمه کشور
۱۸. سندیکای شرکت‌های تولیدکننده برق
۱۹. انجمن صنفی کشتارگاه‌های صنعتی طیور ایران
۲۰. انجمن صنایع لوازم خانگی ایران
۲۱. سندیکای صاحبان داروهای انسانی ایران
۲۲. انجمن صنایع فرآورده‌های گوشتی ایران
۲۳. انجمن صنفی شرکت‌های بازرسی فنی و آزمایشگاه‌های غیرمخرب
۲۴. انجمن کارشناسان طبقه‌بندی مشاغل ایران
۲۵. شرکت تعاونی مولی الموحدین
۲۶. انجمن افزودنی‌های صنایع غذایی
۲۷. انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان مولیبدن ایران
۲۸. اتحادیه شرکت‌های تعاونی مسافری کشور
۲۹. انجمن تولیدکنندگان شیرآلات بهداشتی ایران
۳۰. انجمن صنفی تولیدکنندگان نمک تصفیه ایران
۳۱. انجمن صنفی کارفرمایان صنعت سیمان
۳۲. انجمن برنج ایران
۳۳. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان روغن نباتی ایران
۳۴. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل ریلی و خدمات وابسته

۳۵. انجمن شرکت‌های راه‌سازی ایران
۳۶. انجمن شرکت‌های مشاور سرمایه‌گذاری و نظارت طرح‌ها
۳۷. سندیکای صنایع آلومینیم ایران
۳۸. اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های سرب و روی ایران
۳۹. انجمن صنفی کارفرمایی آزمایشگاهی معتمد محیط زیست
۴۰. انجمن واردکنندگان فرآورده‌های بهداشتی آرایشی و عطریات ایران
۴۱. انجمن صنفی کارفرمایان کارخانجات صنعتی و ماشینی در حال تبدیل ایران
۴۲. سندیکای قطعه‌سازان دوچرخه و موتور سیکلت ایران
۴۳. انجمن صنفی شرکت‌های خدمات بیمه‌ای بیمه ایران
۴۴. سندیکای صنعت مخابرات ایران
۴۵. انجمن صنفی تولیدکنندگان و صادرکنندگان پارافین و مشتقات آن
۴۶. اتحادیه مرکزی شرکت‌های تعاونی کشاورزی دامداران ایران
۴۷. سندیکای تولیدکنندگان مواد اولیه شیمیایی و دارویی
۴۸. انجمن کشتیرانی و خدمات وابسته
۴۹. انجمن شرکت‌های مهندسی و پیمانکار، نفت و گاز و پتروشیمی
۵۰. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان صنایع نساجی و پوشاک و چرم ایران
۵۱. خانه صنعت معدن و تجارت جوانان ایران
۵۲. اتحادیه سراسری شرکت‌های تعاونی تولیدکنندگان فرش دستباف ایران
۵۳. انجمن صنفی کارفرمایی افزودنی‌های صنایع غذایی
۵۴. اتحادیه سراسری تعاونی‌های مصرف محلی ایران
۵۵. انجمن مدیران صنایع ایران
۵۶. اتحادیه تعاونی‌های مصرف فرهنگیان ایران
۵۷. اتحادیه مرکزی تعاونی‌های مصرفی کارگران ایران
۵۸. اتحادیه سراسری شرکت‌های تعاونی مسکن کارکنان دولت
۵۹. شرکت تعاونی فولاد علویچه
۶۰. اتحادیه مرکزی فرش دستباف روستایی ایران
۶۱. خانه کشاورز
۶۲. اتحادیه سراسری شرکت‌های تعاونی صنعت مرغداری کشور
۶۳. کانون سراسری مرغ تخمگذار ایران
۶۴. اتحادیه مرکزی تعاونی‌های عشایری ایران
۶۵. انجمن صنفی کارفرمایان صنعت طلا و جواهر
۶۶. انجمن صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان ورق کامپوزیت آلومینیم
۶۷. انجمن صنفی تولیدکنندگان ماشین‌ها و ادوات کشاورزی استاندارد کشور
۶۸. اتحادیه صادرکنندگان زعفران ایران
۶۹. اتحادیه مرکزی تعاونی‌های روستایی و کشاورزی ایران
۷۰. اتحادیه سراسری شرکت‌های تعاونی تکثیر و پرورش و صادرات آبزیان ایران
۷۱. انجمن تولیدکنندگان فولاد ایران
۷۲. کانون زنان بازرگان ایران
۷۳. انجمن صنفی کارخانجات صنعت ریخته‌گری ایران
۷۴. انجمن صنایع و معادن گچ کشور

۷۵. کانون سراسری پیمانکاران عمرانی ایران
۷۶. انجمن شرکتهای مهندسی ساخت (صنایع نفت و نیرو)
۷۷. اتحادیه تولیدکنندگان و صادرکنندگان فناوری اطلاعات ایران
۷۸. انجمن صنفی کارفرمایان صنایع چوب ایران
۷۹. انجمن صنایع چرم ایران
۸۰. جامعه متخصصین نساجی ایران
۸۱. شبکه انجمنهای صنعتی و معدنی ایران
۸۲. انجمن مدیران صنایع کارتن و ورق
۸۳. انجمن صنفی پرورش دهندگان قارچ خوراکی
۸۴. سندیکای صنعت برق ایران
۸۵. انجمن صنایع همگن پلاستیک
۸۶. کنفدراسیون صنعت ایران
۸۷. انجمن تولیدکنندگان اسید سولفوریک و اولئوم
۸۸. انجمن سازندگان قطعات و مجموعههای خودرو
۸۹. سندیکای تولیدکنندگان کاغذ و مقوا
۹۰. انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان سنگ آهن ایران
۹۱. شبکههای صنعت و معدن ایران
۹۲. اتحادیه واردکنندگان دارو
۹۳. کنفدراسیون صادرات ایران
۹۴. اتحادیه صادرکنندگان فرآوردههای نفت گاز و پتروشیمی ایران
۹۵. انجمن صنایع چینی ایران
۹۶. انجمن صنفی تولیدکنندگان کاشی و سرامیک کشور
۹۷. اتحادیه صادرکنندگان خشکبار ایران

اردبیل

۹۸. انجمن شرکتهای ساختمانی و تأسیساتی استان اردبیل
۹۹. اتاق تعاون استان اردبیل
۱۰۰. اتحادیه صادرکنندگان تولیدات صنعتی استان اردبیل
۱۰۱. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اردبیل
۱۰۲. خانه صنعت، معدن و تجارت استان اردبیل

اصفهان

۱۰۳. انجمن صنفی جایگاههای پمپ بنزین استان اصفهان
۱۰۴. انجمن مدیران صنایع اصفهان
۱۰۵. انجمن صنفی مهندسان مشاور
۱۰۶. اتاق تعاون استان اصفهان
۱۰۷. انجمن صنفی کارفرمایان حمل و نقل درجه غرب اصفهان
۱۰۸. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان
۱۰۹. انجمن صنفی شرکتهای ساختمانی و تأسیساتی و راهسازی اصفهان
۱۱۰. انجمن تخصصی صنایع همگن برق و الکترونیک استان اصفهان
۱۱۱. اتاق اصناف مرکز استان اصفهان
۱۱۲. انجمن صنفی داروخانههای دامپزشکی استان اصفهان

۱۱۳. خانه صنعت، معدن و تجارت استان اصفهان

۱۱۴. انجمن صنفی کامیونداران شهرستان نجف‌آباد

آذربایجان شرقی

۱۱۵. انجمن صنفی داروخانه‌داران دامپزشکی استان آذربایجان شرقی

۱۱۶. انجمن صنفی آموزشگاه‌های رایانه تبریز

۱۱۷. انجمن مدیران صنایع آذربایجان شرقی

۱۱۸. انجمن پیمانکاران عمرانی آذربایجان شرقی

۱۱۹. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تبریز

۱۲۰. خانه صنعت، معدن و تجارت تبریز

۱۲۱. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل تبریز و حومه

۱۲۲. اتاق تعاون استان آذربایجان شرقی

۱۲۳. انجمن صنفی برق و الکترونیک و رایانه استان آذربایجان شرقی

آذربایجان غربی

۱۲۴. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های مسافری شمال آذربایجان غربی

۱۲۵. اتاق تعاون استان آذربایجان غربی

۱۲۶. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی و راه‌سازی آذربایجان غربی

۱۲۷. خانه صنعت، معدن و تجارت آذربایجان غربی

البرز

۱۲۸. انجمن صنفی تولیدکنندگان بتن آماده و قطعات بتنی استان البرز و غرب استان تهران

۱۲۹. انجمن صنایع همگن برق الکترونیک استان البرز

۱۳۰. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل کالای داخلی کرج و حومه

۱۳۱. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی البرز

ایلام

۱۳۲. اتاق اصناف مرکز استان ایلام

۱۳۳. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایلام

۱۳۴. انجمن صنفی پیمانکاران استان ایلام

بوشهر

۱۳۵. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بوشهر

۱۳۶. اتاق تعاون استان بوشهر

۱۳۷. اتاق اصناف مرکز استان بوشهر

۱۳۸. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های خدماتی تأسیساتی استان بوشهر

۱۳۹. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان بوشهر

تهران

۱۴۰. انجمن صنفی فلزات ذوبی و ضایعاتی استان تهران

۱۴۱. انجمن صنفی مهندسان مشاور و طراح و ناظر ساختمان استان تهران

۱۴۲. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حفاری چاه‌های عمیق و نیمه‌عمیق استان تهران

۱۴۳. انجمن صنفی پیمانکاران و شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی و تجهیزاتی استان تهران

۱۴۴. اتحادیه صنف دارندگان تعمیرگاه اتوسرویس و پارکینگ‌های تهران و حومه

۱۴۵. اتحادیه فروشندگان و سازندگان طلا، جواهر، نقره و سکه تهران

۱۴۶. اتحادیه شرکت‌های تعاونی کشاورزی مرغداران مرغ تخمگذار استان تهران

۱۴۷. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

چهارمحال و بختیاری

۱۴۸. انجمن صنفی کارفرمایی تک‌رشته‌ای آموزشگاه‌های آزاد فنی و حرفه‌ای استان چهارمحال و بختیاری

۱۴۹. انجمن صنفی کارفرمایی دفاتر پیشخوان خدمات دولت و بخش عمومی استان چهارمحال و بختیاری

۱۵۰. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های خدماتی پشتیبانی و غذایی استان چهارمحال و بختیاری

۱۵۱. اتاق اصناف شهرستان شهرکرد

۱۵۲. خانه صنعت، معدن و کشاورزی استان چهارمحال و بختیاری

خراسان جنوبی

۱۵۳. انجمن صنفی کارفرمایی آموزشگاه‌های فناوری اطلاعات و امور مالی بازرگانی بیرجند

۱۵۴. انجمن صنفی کارفرمایی آموزشگاه‌های آزاد بیرجند

۱۵۵. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بیرجند

خراسان رضوی

۱۵۶. خانه صنعت، معدن و تجارت خراسان رضوی

۱۵۷. اتحادیه طیور گوشتی استان خراسان

۱۵۸. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی خراسان رضوی

۱۵۹. انجمن صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان قطعات خودرو خراسان رضوی

۱۶۰. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حفاری و کاوش‌های زمینی خراسان رضوی

۱۶۱. کانون انجمن‌های کارفرمایی صنایع خراسان رضوی

۱۶۲. انجمن صنفی کارفرمایی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان خراسان رضوی

۱۶۳. انجمن صنفی کارخانجات آرد استان‌های خراسان رضوی، شمالی، جنوبی

خراسان شمالی

۱۶۴. خانه صنعت و معدن خراسان شمالی

۱۶۵. انجمن دارندگان و رانندگان کامیون اسفراین

۱۶۶. انجمن صنفی پیمانکاران عمرانی خراسان شمالی

۱۶۷. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بجنورد

خوزستان

۱۶۸. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی دزفول و حومه

۱۶۹. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل کالای آبادان و شادگان

۱۷۰. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد شهرستان دزفول

۱۷۱. انجمن صنفی کارفرمایان داروخانه‌های دامپزشکی استان خوزستان

۱۷۲. انجمن صنفی شرکت‌های خدمات پشتیبانی و فنی مهندسی ماهشهر

۱۷۳. اتاق اصناف اهواز

۱۷۴. انجمن صنفی کشاورزان شهرستان شوشتر

۱۷۵. خانه صنعت معدن و تجارت خوزستان

زنجان

۱۷۶. اتاق تعاون استان زنجان

۱۷۷. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی زنجان (دو پرسشنامه)

۱۷۸. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی و پشتیبانی و فنی و مهندسی شهرستان زنجان

۱۷۹. خانه صنعت، معدن و تجارت زنجان

سمنان

۱۸۰. اتاق اصناف مرکز استان سمنان

۱۸۱. انجمن صنفی کارفرمایی دفاتر پیشخوان خدمات دولت

۱۸۲. انجمن مدیران صنایع استان سمنان

۱۸۳. کانون کارفرمایی صنایع برق و الکترونیک استان سمنان

۱۸۴. انجمن صنفی کارفرمایی صنایع کانی غیرفلزی استان سمنان

سیستان و بلوچستان

۱۸۵. انجمن صنفی کارفرمایان صنعت آرد استان سیستان و بلوچستان

۱۸۶. انجمن صنفی کارفرمایان صنعت شیر استان سیستان و بلوچستان

۱۸۷. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های مسافربری زاهدان

۱۸۸. انجمن انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان سیستان و بلوچستان

۱۸۹. اتاق اصناف مرکز استان سیستان و بلوچستان

۱۹۰. خانه صنعت، معدن و تجارت زاهدان

۱۹۱. اتاق تعاون استان سیستان و بلوچستان

فارس

۱۹۲. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان فارس

۱۹۳. انجمن مدیران صنایع شعبه فارس

۱۹۴. انجمن صنفی دفاتر خدمات مسافرت هوایی و جهانگردی فارس

۱۹۵. انجمن صنفی شرکت‌های حفاری استان فارس

۱۹۶. اتاق تعاون استان فارس

۱۹۷. اتحادیه صنعت مرغداران فارس

۱۹۸. انجمن صنفی شرکت‌های تأسیساتی استان فارس

قزوین

۱۹۹. کانون کارفرمایان استان قزوین

۲۰۰. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی قزوین

۲۰۱. انجمن صنفی کارفرمایی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان قزوین

قم

۲۰۲. اتاق اصناف استان قم

۲۰۳. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان قم

۲۰۴. انجمن مدیران صنایع قم

۲۰۵. اتاق تعاون قم

۲۰۶. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی حرف استان قم

۲۰۷. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل داخلی کالای استان قم

کردستان

۲۰۸. اتاق تعاون استان کردستان

۲۰۹. خانه صنعت معدن و تجارت کردستان

۲۱۰. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل کالای سنندج

۲۱۱. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی سنندج

۲۱۲. اتحادیه صادرکنندگان استان کردستان

۲۱۳. انجمن ارگانیک کردستان

۲۱۴. انجمن تولیدکنندگان و صادرکنندگان محصولات کشاورزی استان کردستان

کرمان

۲۱۵. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل کرمان

۲۱۶. انجمن صنفی صافکار و اطاقساز کرمان

۲۱۷. اتاق تعاون استان کرمان

۲۱۸. اتاق اصناف مرکز استان کرمان

۲۱۹. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

کرمانشاه

۲۲۰. انجمن صنفی کارفرمایان دفاتر خدمات مسافرتی و گردشگری استان کرمانشاه

۲۲۱. اتاق بازرگانی، صنایع و معادن و کشاورزی کرمانشاه

۲۲۲. خانه صنعت، معدن و تجارت کرمانشاه

۲۲۳. کانون کارفرمایان استان کرمانشاه

کهگیلویه و بویراحمد

۲۲۴. اتاق اصناف مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد

۲۲۵. انجمن صنفی شرکت‌های خدماتی استان کهگیلویه و بویراحمد

۲۲۶. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های حمل‌ونقل استان کهگیلویه و بویراحمد

۲۲۷. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی یاسوج

۲۲۸. انجمن پیمانکاران استان کهگیلویه و بویراحمد

گلستان

۲۲۹. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان گلستان

۲۳۰. کانون انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد استان گلستان

۲۳۱. انجمن صنفی کارفرمایی صنعت شالیکوبی داران استان گلستان

گیلان

۲۳۲. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای داخلی کالا شهرستان بندرانزلی

۲۳۳. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات مسافربری شهرستان رشت

۲۳۴. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان گیلان

۲۳۵. اتاق اصناف مرکز استان گیلان

۲۳۶. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان گیلان

۲۳۷. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی رشت

۲۳۸. انجمن صنفی صنایع آرد استان‌های گیلان و زنجان

لرستان

۲۳۹. انجمن صنفی آموزشگاه‌های آزاد شهرستان کوهدشت و حومه

۲۴۰. اتاق تعاون استان لرستان

۲۴۱. انجمن صنفی انبوه‌سازان مسکن و ساختمان استان لرستان

۲۴۲. اتحادیه سنگبران ازنا و الیگودرز

۲۴۳. انجمن صنفی تخصصی صنایع همگن سنگبران استان لرستان

۲۴۴. انجمن صنفی کارفرمایان شرکت‌های مسافربری بروجرد

۲۴۵. اتاق اصناف مرکز استان لرستان

مازندران

۲۴۶. انجمن صنفی نمایندگان بیمه آسیا استان مازندران
 ۲۴۷. انجمن صنفی دفاتر پیشخوان دولت شهرستان‌های قائمشهر، جویبار، سوادکوه
 ۲۴۸. انجمن صنفی گل و گیاه زینتی شهرستان آمل و حومه
 ۲۴۹. انجمن صنفی کارفرمایی انبوه‌سازان آمل

مرکزی

۲۵۰. انجمن صنفی سنگبران محلات
 ۲۵۱. اتحادیه شرکت‌های تعاونی مرغداران استان مرکزی
 ۲۵۲. خانه صنعت، معدن و تجارت استان مرکزی
 ۲۵۳. سازمان نظام صنفی رایانه‌ای استان مرکزی
 ۲۵۴. انجمن صنفی دفاتر پیشخوان دولت و بخش عمومی غیردولتی استان مرکزی
 ۲۵۵. اتاق اصناف مرکز استان مرکزی
 ۲۵۶. اتاق تعاون استان مرکزی
 ۲۵۷. انجمن صنفی کانون‌های آگهی و تبلیغات استان مرکزی

هرمزگان

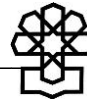
۲۵۸. انجمن ملی خرمای ایران شعبه هرمزگان
 ۲۵۹. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی بندرعباس
 ۲۶۰. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان هرمزگان
 ۲۶۱. اتاق تعاون استان هرمزگان
 ۲۶۲. انجمن صنفی کارفرمایی شرکت‌های سواری کرایه استان هرمزگان
 ۲۶۳. انجمن صنفی کارفرمایی حمل‌ونقل جاده‌ای بندر خمیر

همدان

۲۶۴. اتاق تعاون استان همدان
 ۲۶۵. اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی همدان
 ۲۶۶. انجمن صنفی تولیدکنندگان تخم‌مرغ نطفه‌دار استان همدان
 ۲۶۷. انجمن صنفی سنگ‌کوبان ازندریان
 ۲۶۸. اتاق اصناف مرکز استان همدان

یزد

۲۶۹. انجمن شرکت‌های ساختمانی و تأسیساتی استان یزد
 ۲۷۰. اتاق تعاون استان یزد
 ۲۷۱. انجمن صنفی هتل‌داران مرکز اقامتی استان یزد
 ۲۷۲. انجمن صنفی شرکت‌های حمل‌ونقل کالای طبس و حومه
 ۲۷۳. کانون انجمن‌های صنفی کارفرمایی استان یزد
 ۲۷۴. انجمن صنفی کارفرمایی کارخانجات کاشی، سرامیک و چینی یزد
 ۲۷۵. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی یزد
 ۲۷۶. انجمن صنفی شرکت‌ها و مؤسسات حمل‌ونقل یزد و حومه
 ۲۷۷. خانه صنعت، معدن و تجارت استان یزد

پیوست ۲ - پرسشنامه پایش محیط کسب و کار ایران در زمستان ۱۳۹۳

نظرخواهی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی - گروه مطالعات محیط کسب و کار

(نظرخواهی فصلی از تشکل‌های اقتصادی سراسر کشور برای انعکاس به نمایندگان مجلس شورای اسلامی)

سؤال: طی زمستان ۱۳۹۳، هریک از مؤلفه‌های زیر، چقدر در اداره شرکت‌ها و واحدهای تولیدی عضو تشکل شما مشکل ایجاد کرده است؟ لطفاً به هر مورد از ۱ تا ۱۰ نمره دهید. به موردی که در اداره واحدهای تولیدی عضو تشکل شما، مشکل چندانی ایجاد نکرده، نمره ۱ و موردی که اداره واحدهای عضو تشکل شما را تقریباً غیرممکن کرده است، نمره ۱۰ بدهید (مشکلات حادث‌تر، نمرات بالاتر).

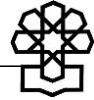
مشکلات متعارف تولیدکنندگان ایرانی (به ترتیب الفبا)	نمره از ۱ تا ۱۰ (بدترین ارزیابی: ۱۰)
اعمال تحریم‌های بین‌المللی علیه کشورمان	
برگشت چک‌های مشتریان و همکاران	
بی‌تعهدی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی به پرداخت به‌موقع بدهی خود به پیمانکاران	
بی‌ثباتی در قیمت مواد اولیه	
بی‌ثباتی قوانین و مقررات مربوط به تولید و سرمایه‌گذاری	
تعرفه پایین کالاهای وارداتی و رقابت غیرمنصفانه محصولات رقیب خارجی در بازار	
تمایل مردم به خرید کالاهای خارجی و تقاضای کم برای محصولات ایرانی مشابه	
تولید کالاهای غیراستاندارد، تقلبی و عرضه نسبتاً بدون محدودیت آن به بازار	
زیاد بودن تعطیلات رسمی	
ضعف بازار سرمایه در تأمین مالی تولید و نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی	
ضعف دادسراها در رسیدگی مؤثر به شکایت‌ها و اجبار طرف‌های قرارداد به انجام تعهدات	
ضعف زیرساخت‌های تأمین برق	
ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل	
ضعف نظام توزیع و مشکلات رساندن محصول به‌دست مصرف‌کننده	
عرضه کالاهای خارجی قاچاق در بازار داخلی	
قیمتگذاری غیرمنطقی محصولات تولیدی توسط دولت و نهادهای حکومتی	
محدودیت قانون کار در تعدیل و جابجایی نیروی کار	
مشکل دریافت تسهیلات از بانک‌ها	
موانع تعرفه‌ای صادرات محصولات و واردات مواد اولیه	
نرخ بالای بیمه اجباری نیروی انسانی	
وجود مفسد اقتصادی در دستگاه‌های حکومتی	
با گذشت یکسال از ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، میزان اجرای محورهای اصلی این سیاست‌ها را با ارائه نمره‌ای از ۱ (کمترین) تا ۱۰ (بیشترین) ارزیابی کنید:	
ایجاد ثبات اقتصادی.....ایجاد رقابت در کسب و کارها.....تسهیل سرمایه‌گذاری و ورود به کسب و کارها.....تشویق و ترویج مصرف کالاهای داخلی.....	
تعرفه‌گذاری مناسب واردات..... حمایت از صادرات غیرنفتی.....حمایت از محصولات دانش‌بنیان.....شفاف‌سازی و حذف رانت‌ها.....	

نام کامل تشکل شما: (الزامی است)..... مهر یا امضای مقام مسئول:.....

نشانی وبسایت تشکل:..... نشانی پست الکترونیک فعال تشکل:.....

(لطفاً پس از تکمیل به دورنگار ۸۳۳۵۷۱۷۹ - ۰۲۱ یا پست الکترونیک business@majlis.ir ارسال بفرمایید) مهلت ارسال: ۷

روز پس از دریافت پرسشنامه.

منابع و مأخذ

۱. پرسشنامه‌های تکمیل شده توسط ۲۷۷ تشکل اقتصادی از سراسر کشور در فرآیند مطالعه میدانی این گزارش (اصل پرسشنامه‌های تکمیل شده در گروه مطالعات محیط کسب‌وکار در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی محفوظ است).
۲. مرکز آمار ایران، حساب‌های ملی ایران، ۱۳۷۰-۱۳۹۰.
۳. گروه مطالعات محیط کسب‌وکار مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گزارش‌های پایش محیط کسب‌وکار ایران، سال‌های مختلف.
4. Shane S. A General Theory of Entrepreneurship: The Individual-Opportunity Nexus. Edward Elgar Publishing, 2003.
5. Shane, S. and Venkataraman, S. The promise of entrepreneurship as a field of research. Academy of Management Review, 26(1), 2000.
6. Churchman c. Philosophical Speculations on Systems Design, center for research in management science, university of California, 1973.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۴۷۳

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: پایش محیط کسب‌وکار ایران در زمستان ۱۳۹۳ (ارزیابی ۲۷۷ تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه مطالعاتی محیط کسب‌وکار)

تهیه و تدوین‌کنندگان: شاهین جوادی، زهرا نعیمی، مریم احمدیان، محسن مقیسه

ناظر علمی: سیدامیر سیاح

اظهارنظرکنندگان: فتح‌اله تاری، جعفر خیرخواهان، محمدباقر بهشتی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. محیط کسب‌وکار

۲. محیط نهادی

۳. محیط اقتصادی

۴. نگرش‌سنجی

۵. تئوری عمومی کارآفرینی شین

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۷/۱۴